

HUN IMÁDSÁG:

MIATYÁNK ISTENÜNK
BENNÜNK VAN ORSZÁGOD.
ELŐTTÜNK SZENT NEVED
TÖRVÉNY AKARATOD.
MINDENNAPUNK GONDJÁT,
MAGADON VISELED.
BŰNEINKET MINT MÁSNAK,
NEKÜNK ELENGEDED.
TE KEZED VEZET
KÍSÉRTÉSEKEN ÁT,
S LEFEJTED RÓLUNK
GONOSZ JÁRMÁT.
TIÉD A NAGYVILÁG
ÖSSZES HATALMA, ÜDVE,
MINDÖRÖKTŐL KEZDVE,
LEGYEN MINDÖRÖKRE.

(KR.U. 410-460 KELETKEZETT)

BULÁNYI GYÖRGY

RÉGI IMÁDSÁG

Betlehemben megtestesült, keresztrefeszített Istenember, Názáreti Jézus! Feltámadásoddal beigazoltad minden szavad. Hiszek Neked. Hiszem és büszkén vallom, hogy testvéred vagyok. Hogy Te vagy a fő és én a tag abban a titokzatos Krisztus-testben, amelyben mennybemeneteled után - mint második Krisztus - itt maradtál közöttünk az Egyházban. Életem végső értelme, hogy ez a Titokzatos Test betöltse hivatását: a golgotai áldozat gyümölcse, a kegyelem, eljusson azokhoz, akikért meghaltál, minden emberhez. Eljusson és üdvözítse őket.

Köszönöm, hogy a magyar nemzet gyermekévé tettél. Akarom is szolgálni minden erőmmel országom és nemzetem. De túl minden országon és nemzetem életem nagy célja a Hegyi Beszédben meghirdetett Isten Ország. Egész éneket, úgy, ahogy Tőled kaptam, az Isten Ország építésére ajánlom. Akarom, hogy a lelkekben megszülessék az Ország, amelyben szent az Istennek a neve, s amelyben az Ő akarata történik, miként a mennyben. Nincsen kikötésem. Feltétel nélkül adom át magam e második Krisztusnak, az Egyháznak.

XXX. évfolyam 6. szám 2023. június

Bulányi Gy.: Régi imádság	5319
Juhász M.: Rólatok...	5320
Bulányi Gy.: Hiába húzzuk a harangot	5321
Márczi I.: Etikai program	5323
Király I.: Beszélgetünk.	5325
Farkas I.: Csavargások	5328
Habos L.: Csillagnézés	5331
Merza J.: Jónás	5335
Kovács T.: Istenemben örülni akarok	5337
Turiák I.: Az éhezőknek enni adatok	5338
Gyombolai M.: VERSEK	5341

Rendelkezz velem! Íme, itt vagyok. Küldj! Küldötted, apostolod akarok lenni. - Ha élet, élet. Elviselem, bármilyen nehéz is legyen. Ha meg halál, majd ad hozzá erőt, aki Tarziciusnak és Ágnesnek adott, azt is elfogadom.

Tudom, hogy nem a magam érdeméből mondom el mindezt Neked, Uram és Mesterem. Tudom, hogy Te választottál, és meg sem érdemlem. De ha kiválasztottál, én ragaszkodom e választáshoz. Éppen ezért ígérem, hogy szentséges Tested és Véred vétele által egyre szorosabban és elszakíthatatlanabban fűzlek magamhoz, hogy Benned éljek és elválaszthatatlanul egy legyek Veled. Ígérem, hogy eltanulom Egyházadtól az örök élet ígét, s addig tanulom, amíg csak úgy nem fogom tudni hirdetni tanításodat, hogy megértsék és befogadják azok, akikhez küldesz. S ígérem végül, hogy állhatatos leszek a szürkeségben is. Akármilyen piciny és rejtett lesz az a feladat, amelyet reám bíz az, akit fölém rendeltél ez Isten Országát építő munkában, megteszem. Akarok lenni az Isten sürgönydrótja, amelyen átmegegy az üzenet!

Nem akarok más dicsőséget, csak a Krisztusét, a kereszt dicsőségét, hogy Krisztussal imádkozhassam, dolgozhassam, és kiegészíthessem szenvedését az emberiség boldogságáért. Az Isten e szép világát meg nem vetem, de semmi sem kell belőle, ami benne Krisztussal ellenkezik. Csak Őbenne legyen örömöm és dicsekvésem. "Ne dicsekedjem másban, mint a mi

Urunk keresztyében, akiben keresztfeszült nekem a világ és én a világnak." Add, Uram, hogy soha el ne feledjem szavad:"Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért... Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudván minden rosszat mondanak rátok énérettem. Örüljetek és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges lesz a mennyekben."

Szentháromságos egy Isten, adj erőt, hogy ennek örüljek, ezen vigadjak, a mi megfeszített, de feltámadott Urunk, Jézus Krisztus által. Amen.

1948

JUHÁSZ MIKLÓS

RÓLATOK, MAGAMRÓL, MIRÓLUNK...

Nem elmékedést, nem értekezést akarok írni, hanem vallomást. Rólatok, magamról, mirőlünk... Arról, hogy miért, miben, hogyan mondhatjuk magunkról: "mi"? Két házaspár, akiket egyébként rokon kapcsolat is összefűz, egy apáca, egy főiskolás, egy pap. `Egy baráti kör`. Hetenként három késő esti órát együtt olvasó, vitatkozó, feketekávézó és "pletykáló" társaság. Ezen túl - vagy inkább ezen innen? - emberileg, személynek szólóan is szeretik egymást. Frontátvonulások időkben persze kissé megmorogva egymást. Szociológiai háttérünket tíz gyermek, két iskolai osztály, laboratóriumi kutatás, egészségügyi raktári adminisztráció és egy nem-plébániai templom közössége adja. Munkaerkölcsre, tisztességükre, igazságosság-csúcsértékre, közéleti katolicizmusra nevelő szerzetesi iskolákból, szerzetesrendekből, kálvinista ihletésű családi körből, már az illegalitás idejében is kommunista édesapa mellől, cselédlányos, gyerekszobás polgári milióból, cserkészkedésből, rőzsafüzér- társulattól, AC-s múltból, a lelkiismerete felett isteni tekintéllyel uralkodni akaró lelkiatyai vezetésből, patriarkális jellegű család-modellből, providás jellegű, liturgikus beállítottságú családtípusokkal történt lelki és szellemi barátkozásokból...és nem is akarom folytatni hányféle (és egy-egy személyben persze keveredő, egymást átfedő, vagy időbelileg követő) szellemi-lelki miliókból jöttek, jöttünk.

És hol tartunk most? `Van-e közös "mi" profilunk? Egyek vagyunk abban, hogy keresztyén hitünket akarjuk újraértelmezni; természetesen a tudatunkban, érzelmeinkben ma is elevenen ható múltunknak, szellemi-lelki háttérünknek megfelelően különböző mélységben. Van, aki szívesen ásna le egészen az alapokig, hogy onnét kiindulva építsen valami egészen újat. Van, aki megelégednék újszerű fogalmazásokkal. Mindegyikünknek tetszik az Isten= Szeretet megfogalmazás. Tetszik a szeretet-östény dinamizmusában kibontakozó belső isteni életről,

ennek leghűbb földi lenyomatáról, a házasságról - közös olvasmányaink alapján - kialakított kép. Tetszik, hogy az erkölcsi csúcsérték a szeretet. Barátkozunk a szeretet konkretizálásával - adásban, szolgálatban, erő-nem-alkalmazásban, illetve szegénységben, társadalmi kicsiségben, üldözöttségben. Barátkozunk, mert tudatunkat meghatározza létünk, mert előzményeinkben adott determináltságaink következtében egyikünk sincs ott társadalmilag, ahol egyébként lehetne. Egyfelől szívesen ideologizáljuk tehát társadalmi kicsiségünket, s mindazt, ami ebből következik. Másfelől szellemi-lelki, szociológiai előzményeinknek, tudatalatti irányulásainknak megfelelően "gondban" vagyunk az evilági országra irányuló felelősség, a közrend fenntartása, a tudományos kutatómunka sikere, az írói-költői ambíció, hivatás és családi kötöttség, hagyományos templomi, ill. egyházközségi keretek fennmaradása miatt. Vitatkozva egymással, vitatkozva olvasmányaink szerzőivel. Biblia centrikus szemléletünknek megfelelően persze végső tekintélyként az evangéliumok Jézus ajkára adott nyilatkozatai szolgálnak. Értelmezésükben viszont már erősen hatna olvasmányaink szerzőinek kisarkításai a szeretet-csúcsérték konkretizálásának céljából. Mindez szívós utóvédharcokban a - természetesen csak a társaság szemlélete szerinti, "hagyományos", "konzervatív", "dogmatikus" nézetekkel.

`Egyenven él körünkben az Egyház nem-klerikális mivoltának tudata, azaz az egyetemes papság, a küldetés-továbbadás gondolata. "Pletyka-rovatunk" tematikája: gondjaink a "többiek" (= a klerikálisok) tekintetében. A "többiek" felé irányuló kritikáinkban hamarabb kialakul a "mi"-profilunk, mint befelé forduló tanulóköri munkánkban. Sokszor érezzük - problémázunk is róla eleget, hogy egyre inkább távolodunk azoktól, akikkel valamikor egyek voltunk. Ma úgy érezzük, nincsen mondanivalónk egymás számára; idegenek ők nekünk, idegenek vagyunk mi nekik.

Most szeretnék magamról vallani. Éppen a "mi" problémával kapcsolatban. Megvallom: tetszik nekem ez a sokszínűség. "Profi" vagyok ebben a közösségben, de éppen az a jó, hogy sem az én véleményem, sem olvasott szerzőink véleménye, nem az egyházi tanítóhivatal, nem az élő hagyomány tekintélyi erejével tükröződik tudatunkban. Minden állítás, vélemény annyit ér, amennyit az érvei. A "mi"-profil kialakulása természetesen így lassúbb, de szervezesebb. `Nagyon szomorú lennék, ha azt érezném, hogy az eddigi tekintélyek helyébe újjak lépnének, ha olvasmányainkat, hozzáfűzött kommentárjaimat tekintélyi alapon dogmatizálnátok, vagy akár ha közös meg tárgyalás alapján fogadnánk el végérvényes "dogmatikus" definíciókat, amolyan kis-zsinat formájában. Vagy ha valami új liturgiát akarnánk a "mi" liturgiánkként baráti társaságunkban. Ha valamiféle szektás ízű magatartásformákkal akarnánk közösséget

építeni. Szóval: ha kritizálva az Egyház intézményesülését, a mi baráti körünk akarna intézményesülni, öncélúvá válni. Akár más, hasonló baráti körökkel kapcsolatot keresve... Személyünkre vonatkozólag kezdjük megérteni, mit jelent a kicsiség, a szolgálat. Úgy érzem ezt kell következetesen alkalmazni minden közösségre; magunkra, a miénkre is. Vallomásom most arra irányul, hogy áttételesen nagyon sokat valószínűsítek a küldetésből, de szerényen, háttérben maradva. Arra gondolok, hányszor beszéljük meg - akár előre, akár visszatekintve - veletek, gyerekeitekkel a vasárnapi igehirdetés (homília, elmélkedés) tematikáját, problematikáját. Szolgálat ez, a "többiek" szolgálata - ha áttételesen is.

És itt jön szóba a küldetés egy fontos problémája, amely feltétlenül egyik komponense a régi barátoktól eltávolodásunknak. A küldöttet valaki küldi. A küldött küldőjének mondanivalóját közvetíti. Az egyházi tanítóhivatal jelenlegi felfogása szerint, tehát a második vatikáni zsinat óta, a "laikus" küldetés többé nem lehet vitás. De mondanivalónk tartalmára vonatkozólag már fennáll a probléma. Amit legsajátosabb "mi" mondanivalónknak érzünk (átformálódásban lévő tudatunk tartalmai) az nincs benne a kortárs keresztény köztudatban. Amikor tudat átalakítást akarunk végezni a kortárs keresztények körében, `kinek a küldetésében, kinek a nevében és megbízásából képviseljük tudat átalakítást célzó mondanivalónkat?` A "hagyományos"-közkeletű, az "egyházias" felfogás nevében nem, és így - legalábbis pszichológiailag - nem érezhetjük magunkat a "hivatalos egyház" küldöttjeinek; és éppen a legsajátosabb "mi"-mondanivalók tekintetében nem. Akikhez küldöttek lennénk határozott bizalmatlanságot is éreznek: eretnokséget, szektásságot, egyházellenességet, rombolási, bontási szándékot szimatolnak. Mert "hitkételyt", "hitellenes kísértést" érez sok keresztény - főleg katolikus (!), lelkiismeret minden problémafelvetésben. Vannak, akik társaságbeli illetlenséget éreznek minden vallást érintő kérdésfelvetésben, társalgási témában; protestáns-keresztény, hívő-hitetlen, s egyéb irracionális érzékenységeket sértő "vallásvitákat" nyilván liberális hagyományaik alapján. Ha "marketing"-módszerű küldetésre vállalkoznánk (amitől persze mindannyiunknak borsózdik a háta, nem utolsósorban pénzbeszedői jellege, vagy akárcsak ürügye miatt, no meg a szektás formája miatt is), még inkább felmerül a kinek a nevében történő küldetés kérdése. Becsületességünk tiltja, hogy megmaradjunk annál a felületes "apostolkodás"-nál, amit esetleges legfejlettebb tudatú hivatalos egyházi küldőink is elképzelnek; de azt is tiltja, hogy küldőink háta megett olyan mélységekbe menjünk, amire nem küldtek minket.

Legtöbb lehetőséget a párbeszédre a nem "egyházias" beállítottságú, kellő értelmi szinttel rendelkező,

becsületos emberek, a kereső típusok nyújtják, akik megszokták, hogy elfogulatlanul nézzenek szembe kérdésekkel. Náluk a "kinek a nevében történik a küldetés" kérdése fel sem merül. Nem képviseljük a hivatalos egyházat, amire nem is kíváncsiak. Az sem baj, ha nincs kifejeződött "mi"-véleményünk. Önmagunkat képviseljük, saját tudatunkat...

ameddig eljutottunk újraértelmezésünkben, amit szervesen, ténylegesen magunkévá tettünk. Nem szervezetek véleményét igyekszünk torzításmentesen képviselni, hanem arról "vallunk", ami ténylegesen a miénk, ami ténylegesen bennünk él, minden melléktekintet nélkül, még a megnyerési szándékot is háttérben hagyva. Így nem kell félnünk attól, hogy_

úgy tekintenek minket, hogy végső fokon mégis csak a "hatalmi" egyház ügyeskedését, taktikázását szolgálja mondanivalónk, `s mi is csak - talán tudattalan - "balekjai" vagyunk valamiféle klerikális taktikának. Végső soron, annyiban vagyunk "mi", amennyiben szolgálni tudunk. Nem öncél a közösség. Nem is a közösség nevében vagyunk küldöttek. Saját belső meggyőződéseink elkötelezettjei vagyunk. S éppen ezért - talán mondanom sem kell - ez az "én" véleményem, nem biztos, hogy a tietek is; tehát nem biztos, hogy "mi" a vélemény...

1972

BULÁNYI GYÖRGY

HIÁBA HÚZZUK A HARANGOT

Baj van a jelenlét tárgyában. Húzzuk még a harangot, de egyre kevesebben (és egyre inkább öregek) hallják meg annak szavát. El kellene juttatni az örömhírt a harangszót már meg nem hallókhoz is. De nem megy. Defenzívában vagyunk. A fiatalok lógó kézzel még megállnak a családi asztalnál, amikor az öregek imádkoznak; elviselnek bennünket. De minden templombajárási biztatásunkra allergiásak. Tartalom- és érvény nélküli lett számukra a mi kereszténységünk. "Azért kellene vallásosnak lennem, hogy megsegítsen az Isten, és hogy becsületos tudjak lenni..." - ilyesmi él bennük keresztény tartalomként, s tudják, hogy ez a tartalom nem igaz. Tapasztalják, lehet becsületosnak lenni templombajárás nélkül is, s nem tapasztalják, hogy a vallásosakat az Isten megsegíti. Nem hiszik el, hogy templomba kell járniuk ahhoz, hogy gondoskodjanak családjukról, teljesítsék munkaviszonyukat, vagy akár hogy forradalmat csináljanak. Ezen a helyzeten mit sem segít, ha megállapítjuk a tisztességes, a feladatoknak élő emberről, hogy "anonim keresztény". Az sem, ha kijelentjük, hogy aki "jó mérnök, az már jó keresztény is". Marad a helyzet ugyanaz. Ha pedig a vallási közönyt, amely miatt tegnap még hajlamosak voltunk kétségbeesni, ma a Krisztus-esemény szükségképpen

szekularizációs következményeként magyarazzuk, ezzel csak bevalljuk programtalanságunkat. A betegség lázrozsait a kicsattanó egészség pírjaként értelmezni...mire jó? Csak önáltatásra. Könyörtelenül objektív helyzetfelmérés az első követelmény, ha csinálni is akarunk valamit azzal, amit ránk bízta. Például így: egyházközségem területén él 1200 16 és 50 év közötti katolikusnak megkeresztelt férfi; ebből vasárnap templomba jár 8, heti áldozó 1, teológiával foglalkozik 0. Ha felsejlik bennünk, hogy évek óta `saját temetési menetünket asszisztáljuk csak, ha mégoly buzgón szolgáltatjuk is ki a szentségeket a "hit-hűség" feltételt nem teljesítőknél, akkor indulhatunk meg a kibontakozás felé. De hogyan?

Fel kell tennünk magunkban egy kérdést: lehetséges, hogy az Isten azért testesült meg, hogy elmondjon nekünk egy tanítást, amely "eladhatatlan"? Amíg hiszünk az Isten Fiában, addig erre nem mondhatunk igent. De hát - ha nem számítjuk a templomok törzsközségét: az öregasszonyokat és az éretlen gyerekeket - tény, hogy eladhatatlan. Az ellentmondás legvalószínűbb feloldása ez: `nem azt áruljuk, amit ránk bízta. A keresztény tanítást egyszer, az indulás századaiban, már sikerült "eladni". Mégpedig államhatalmi támogatás nélkül, sőt, államhatalmi üldözés ellenére is. Ebből pedig következhetik, hogy tanításunknak nem feltétlenül arrafelé kell alakulnia, amerre felé a "világ" ösztökél bennünket; tudniillik, hogy jólfésülten beleilleszkedjünk abba. `Baj van a keresztény tudat tárgyában. Elsődlegesen tehát nem abban, hogy nem vagyunk szentek. Isten Jézusban az ember számára fogalmazta meg mondanivalóit. S ez az ember ma érdektelen aziránt, amit mondani tudunk neki. Témáinknak nincs polgárjoga társadalmunkban: nem illik róla beszélni. Papnál még valahogy elmegy. Üzemen belül valaki káromkodik, s szólnak neki: "Szakikám, maga elfelejtett reggel imádkozni, s most pótolja?" Felelet:"Maga talán pap?" A témánk papolás. Erről szólni családban, üzemben, paposkodás. Szószéken kívül a paptól is elvárják, hogy hallgasson róla.

Vissza kellene szerezni a témánk polgárjogát; hogy lehessen beszélni róla. De hogyan? Hiszen unják a szövegeinket. Nem unjuk magunk is? Hisz-e a tudatalattink is abban, ami a tudatunkban él? `A keresztény tudat megújulására van szükség. Jézus beköszöntő szava: METANOEITE! Így fordítjuk: tartatok bűnbánatot! Pedig elsődleges jelentése más. Ez: alakítsátok át gondolkodásotokat! Nem is tudunk "jézusi bűnbánatot" tartani, amíg tudatunka oda nem alakítjuk Jézus tudatához. Amíg azt hisszük, hogy az a dolgunk, hogy elmondjuk vagy meghallgassuk a vasárnapi prédikációt, hogyan tudnánk bűnbánatot tartani például amiatt, hogy a társadalom nem hallja meg már a harangszót. Szívjuk az ópiumot. Például így: "Mit akarsz, öregem, most nincs kegyelmi idő. A Lélek ott fű, ahol akar. Várj türelemmel. Majd megindulnak az emberek a templom felé". Gondolkodom... . Isten

bábjátéka a történelem? Most éppen nem játszik? Szabotál? Szabotálja a saját ügyét? Tud az Isten szabotálni? Tud a Lélek nem fűjni? Az időtlen Szeretet-Isten meg tudja tenni, hogy időnként nem árasztja a kegyelmét? Hogy időnként nem szeret? Hogy Rajta fordul, hogy meghallom-e a harangszót, s Ő nem nyitja ki a fülemet? Csupa nemet kell felelnem... . Nem kétséges, hogy az ópiumszívók áthárítják a felelősséget az Istenre. De Isten ettől sem indul el tenni, amit nekünk kellene. Nem, mert nincs módjában. Nincs, mert az általa teremtett világban az a rend, hogy akkor van valami, ha az ember is megteszi a magáét. Azt, ami kell a cél eléréséhez... egy "lelkipásztori marketing" alapján; országos, egyházmegyei vagy egyházközségi szinten.

Kétezer esztendő után már csak érdektelenségbe és unalomba fúlhat, ami elhangzott ama harmadfélesztendő során és Judea tájain? `Baj van a szentírásolvasásunkkal is. Mintha nem tudnánk mit csinálni ezzel a könyvvel. Pedig hisszük, hogy Isten csak egyetlenegyszer testesült meg, és így csak egyetlenegyszer volt hallható "egy az egyben" az Isten beszéde. Pedig hisszük, hogy a Könyv ezt a szót, illetőleg ennek a legközvetlenebb utórezgéseit tartalmazza. Felolvassuk a szöveget, "szívünk-lelkünk" stílusban elismételgetjük kétszer-háromszor a felolvasottakat, konkludálunk valami unalomig ismert tanulásra, úgyhogy tíz perc múlva a hallgatóság kezdi nézni az óráját - "Mikor hagyja már abba?!", hol itt a baj? Alighanem ott, hogy a tudatunk felől közeledünk a szöveghez, s nem a szöveg felől a tudatunkhoz. Ezért aztán a szöveg nem termékenyít. Beleolvassuk a szövegbe azt, amit tudunk, s így a szöveg nem közöl velünk semmiféle információt. Tulajdonképpen mindegy, hogy mi van odaírva. Tudjuk, hogy mit kell vallanunk a Van és a Kell (dogmatika és morális) tárgyában a Szentírás nélkül is, amely így csak többé-kevésbé alkalmas idézet-tárrá lesz tétéleink igazolására. Meg kellene szólaltatni a Szentírást. Valljon, hogy mi van benne. Azzal az előfeltevéssel kellene élnem, hogy van benne valami, amit nem tudok...vagy másképpen tudok. Kinek ajánlom mindezt? `Papoknak? Nem-papoknak?_ Mindenkinek, aki úgy érzi, hogy nincsenek még lezárva az akták. Aki úgy érzi, hogy nem az imádkozás az egyetlen tennivalónk azok érdekében, akik Isten nélkül akarnak élni. A látni hajlandóknak. Az ópium-szívással meg nem békülőknek. A dolgok állása miatt aggódóknak. Papoknak és édesapáknak és édesanyáknak. Az Isten csudajaként ügyünk iránt még ma is érdeklődő fiataloknak. Azoknak, akiknek még idejük van arra, hogy Szentírást, papírt, ceruzát vegyenek a kezükbe. Akiknek a havi rendjükben, vagy heti rendjükben van erre a célra beépíthető idő. Négy-öt magyar összehajol, de nem siránkozni és nem ópiumot szívni. Pap a környékbeli paptársaival. Pap a képviselőtestület tagjaival. Pap az elsőáldozók szüleivel. Édesapa a családjával. Édesapa a család barátjaival. A fiatalok a maguk körével. Pap nélkül is csinálható.

Egy bizonyos: hiába húzzuk a harangot. A nyájnak utána kell mennünk. Egyenként kell hazahoznunk őket. De nem engedik magukat hazavinni, amíg nem igazoljuk nekik - egyenként és akármennyi időbedobással egyetlen emberért is, hogy örömhírt vittünk hozzájuk. Örömhírt, amelytől feleletet kap élete egzisztenciális problémáira, amelytől értelmes lesz a léte, amelyben programot, egész ember számára szóló tennivalót kap. Olyant, amelyet a világtól nem kaphat. Ahhoz azonban, hogy ez lehetséges legyen, tudatuknak el kell jutnia az örömhír hamisítatlan tartalmához. Ki kell tisztázni, mit értett Jézus azon az "országban", aminek közeledését bejelentette, mit értett azon a világon, amelynek viszonyát a maga országához kétségtelenre rajzolta. Mégpedig elfogulatlan, objektív analízissel, mit sem törődve azzal, hogy ezek eredménye egzisztenciánkba nyúlóan más lehet, mint amit - az eladhatatlanság következményével együtt - gondolunk a Krisztus-eseményről és az Egyház feladatáról.

Egyenként kell hazahoznunk az eltévedteket? Egyért ekkora befektetés? Hogyan fognak akkor újra megtelni a templomok? Csak így! Mert akit így hozunk haza, nem azért fog jönni, hogy leüljön a padba meghallgatni a prédikációt. A valódi mondanivaló nem hagy nyugtot az embernek. Azt mondani kell. Akármilyen áron is...

1971

MÁRCZI IMRE

ETIKAI PROGRAM

(VÁZLAT)

A körülöttünk folyó változások olyan lehetőséget kínálnak az élet minőségének megjavítására, amilyen talán soha nem volt a magyar történelemben eddig. Nagy veszély fenyeget mindazonáltal: Az, hogy nem tudunk élni ezzel a lehetőséggel - mint ahogy az már többször megtörtént a századok során (kihaszíratlan győzelmek, Mohács, stb.). Mintha nem volnánk képesek arra, hogy a rendelkezésünkre álló életteret betöltsük (a népesség mai fogyása!). Az utóbbi 150 év során bennünket ért vereségek nyomán mintha sokkos állapotba kerültünk volna. Egyfajta tudatzavarban vagyunk. Nem tudjuk, kik vagyunk, mit akarunk. Nem tudjuk mi az értékes és mi az értéktelen. Az utóbbi 40 év alatt felnőtt egy olyan generáció, amely hagyományok és igazi emberi érékek nélkül volt kénytelen berendezni az életét. Ennek következtében félok, hogy nem fog tudni megbirkózni azokkal a feladatokkal, amelyek rá várnak.

A magyarság pusztul; a társadalomban erősödnek a negatív tendenciák. Nem ment meg bennünket az, hogy annak a kapitalista-szabadversenyos nyugati civilizációnak a karjai közé dobjuk magunkat, amely az emberiség mai megosztottságáért felelős, ennek erejében áll fenn, és mellel az ökológiai katasztrófa

árnyékát vetíti előre. Nem ment meg bennünket a kommunista-szocialista eszme sem, mert bebizonyosodott róla, hogy utópia.

Harmadik utat kell találni, mégpedig olyat, ami mindkét paradigmán túlmutat.

Járható út az, amely lehetőségeinknek, adottságainknak megfelel. Ehhez számba kell venni a következőket:

1. Totálisan eladódott ország vagyunk. A háborús károk, az ötvenes-hatvanas-hetvenes-nyolcvanas évek lehetőségeinken felüli, ésszerűtlen gazdálkodása és elképzelhetetlen mértékű pocsékolása miatt csak úgy tudott a mai szintre növekedni az életszínvonal, hogy nyugati kölcsönökből finanszírozták azt. A kölcsönök visszafizetésére semmi lehetőség nincs, mert

- nem is akarják a kölcsönadók: legjobb üzlet beszédni az évi magas kamatokat;

- a gazdaság ma és a belátható jövőben nem képes rá;

- a távolabbi jövőben (gyermekeink, unokáink) előregedő társadalommá válunk és az energiákat leköti az öregek eltartásának gondja.

2. Szellemileg és erkölcsileg tönkrement ország vagyunk. A ma középkorú és annál fiatalabb nemzedék szaktudása képtelenül alacsony; emberi tartása, értékadata és viselkedéskultúrája lepusztult.

3. Demográfiai katasztrófa fenyeget: félok, hogy olyan mértékben fogy a népesség munkaképes része, hogy összeroppan a rá nehezedő terhek alatt (öregeltartása, külföldi adósságok, környező országok fenyegetése és az ott élő magyarság megsegítése, fogyasztói életszínvonal kihívásai, nemzetiségi ellentétek, stb.)

4. A nemzetiségi ellentétek növekednek (cigányság, románság, svábság, zsidóság és magyarság viszonya).

5. Polarizálódik a társadalom (újjgazdagok és értelmiség, dolgozók és ügyeskedők, szintenmaradók és elszegényedők, stb.).

6. Fogy a bizalom és együttműködés, ami mögött a becsület, az adott szó hitelének hiánya áll.

7. Hiányzik a teljesítmény: pótcselekvésekben forgácsoljuk el erőink legjavát.

A listát tovább lehetne folytatni, de ennyi is elég annak belátásához, hogy a nyugati fogyasztói színvonal elérése számunkra irreális, mert nem tudunk olyan színvonalon termelni, amilyen annak fenntartásához szükséges volna; ugyanakkor nem is kívánatos, mivel ez hagyományos értékeink megsemmisüléséhez vezethetne igen rövid időn belül, ahogyan az az európai fejlődés útjára lépett társadalmakban mindenhol történt. A legfontosabb tennivaló, hogy a megmérgezett, lepusztított tudatot helyreállítsuk. Ezért:

1. Tudatosítani kell a fentieket. Az alternatív szervezetek adjanak ki felhívásokat, és tegyenek meg mindent, hogy ezek a gondolatok eljussanak az emberek tudatáig. Vegyük észre, hogy a tömegkommunikációban végzetesen egyoldalúan csak a vágyakról, elképzelésekről, törekvésekről van szó, de arról, hogy mi ezek megvalósításának a valós alapja,

mindenki hallgat. "Majd a nyugati tőke" - mondják ilyenkor. A nyugati tőkének egyetlen célja van: minél több profitra szert tenni - bármi áron. Azaz: olcsó munkaerő és minél nagyobb piac a fogyasztási javaknak. A Nyugatnak nem érdeke egy erős Magyarország, mert ez versenytársként léphetne majd fel. A Nyugatnak nem érdeke egy egészséges, egységes magyar nemzet. Ha érdeke lenne, nem tették volna nyomorékká olyan cinikus, nemtörődomséggel Trianonban. Ami Erdélyben, a Csallóközben, Kárpátalján a magyarokkal történt és történik azóta, azért a nagyhatalmak, a Nyugat közönye felelős a legnagyobb mértékben. Vegyük tudomásul, hogy igazából csak magunkra számíthatunk!

2. Adottságfeltáró, jövőkutató, alternatívákat kereső munkacsoportokat kellene létrehozni. Ezek a tényleges erőforrások számbavétele, feltárása alapján javaslatokat dolgoznának ki olyan megoldásokra, amelyek az élet minőségét rövid távon is javíthatnák. Ehhez elsősorban szellemi erőfeszítés, alkotó erő szükséges, nem pedig pénz. Ezenkívül szükség volna középtávú ("ötéves") elképzelésre, és persze hosszútávú tervekre is.

3. Vissza kell fogni magunkat a mennyiségi, anyagi fogyasztástól! Ezt a stílust még a hatvanas években vettük fel, amikor nem tudtuk, hogy nem a munkánk, hanem a nyugatról felvett kölcsönök állnak mögöttes. Félreértés ne essék: nem a kisnyugdíjasok, nagycsaládosok jövedelmét kellene tovább csökkenteni, hanem a fogyasztás szerkezetét kellene egészségesebb irányba terelni árakkal, adókkal, támogatásokkal és a megtévesztő, csicsás reklámok helyett valódi információkkal.

4. Vissza kell hozni azt a termelési kultúrát, amelyben a dolgozó magáénak érzi és annak megfelelően kezeli a termelési struktúra elemeit: gépet, anyagot, energiát és persze a munka végtermékét. Nem nehéz belátni, hogy a jó ritmusban végzett minőségi, eredményes munka önmagában is kielégültté teszi az embert, aki ezek után nem robotot lát a munkában és nem menekül előle minden lehető módon a legképtelenebb pótcselekvésekbe (japánok viszonya a munkához!). Ennek érdekében a dolgozókat tulajdonosokká kell tenni az üzemekben.

5. Radikálisan meg kell javítani az oktatást. Ehhez óriási lökést adhatnának a felekezeti iskolák. Visszaállításukkal olyan erőforráshoz jutna az oktatás, amilyen állami pénzekből a mai helyzetben nem biztosítható. Ezek a helyi, közösségi tudat műhelyeiként egyben a fentiekben hiányolt identitás új forrásai is lehetnének.

6. A társadalomban tapasztalható előítéletek és unszimpatiók leépítése nélkül erőink jelentős része felörlődik a gyűlölködésben és annak következményeiben. A zsidóság és a cigánység gondjának megoldása nélkül nincs magyar jövő. Mielőbb létre kell hozni azokat a fórumokat, ahol az említett két népcsoportot feszítő gondokra megoldást lehet találni.

7. Demográfiai vitát kell nyitni annak érdekében, hogy a tényeket megismerje a társadalom. A legfőbb termelőerő - bármilyen technikai színvonal mellett is - az ember. Számításba kell venni a munkaképesek alakulását a következő években és évtizedekben. Minden eszközzel elő kell mozdítani a születések számának növekedését. Ez összefügg az identitástudattal: aki tudja, hol a helye és mit akar, az vállalja az életet, és ami azzal együttjár: annak megsokszorozott továbbadását.

8. Nem túlzás azt mondani, hogy mai helyzetünkben transzcendens hit kell ahhoz, hogy valaki vállalja azt az életet, ami itt vár rá, és minden erejét megfeszítve alkotó módon alakítsa is azt. Ezt a transzcendens hitet fel kell szítani! Nem holmi gőzös ideológiákra gondolok, hanem arra, hogy az élet önmagában egyetemes érték és a sokféleség az élet esélyeit növeli; tehát az a kultúra, amelynek itt örökösei vagyunk, megőrzendő és átmentendő akkor is, ha nekünk semmi hasznunk nem lesz már belőle. - Az a nép (egyéni, csoport), amelyben nem él legalább ennyi öntudat, nem is életképes, és csak kolonc a környező népek nyakában; előbb-utóbb el is tűnik a történelem színpadáról.

9. A kis, helyi közösségek a családon túl az élet legfontosabb hordozói. Klasszikus formái a helyi vallási közösségek, de ezeket a nagy egyházak általában a mindenkor uralkodó hatalommal szövetkezve elnyomták. Mára kialakultak és ma is alakulnak a profán közösségek. Ezek legtöbbször azonban ott van valamilyen alapvető emberi érték, sőt, transzcendens eszme, amely köré az emberi élet szerveződik. Nagyon kellene támogatni a kis, helyi közösségek létrejövését, mert ez olyan közeget teremt a (családban is) egyre jobban elmagányosodó emberek számára, amelyben aktivitásukat a köz hasznára kiélhetik, és nem kényszerülnek pótcselekvésekre.

10. A vallási kisközösségek elkötelezettség, eikai értékek tekintetében általában élenjárók, magas fokon szervezik az életüket, ezért a szerves, működő társadalom felépítése terén pótolhatatlan szolgálatokat tehetnek; a fentiekben túl ezért is kívánatos támogatásuk. Meggyőződésünk, hogy az ember boldogsága nem jólét kérdése, hanem az emberi minőségtől függ elsősorban. Ezt a minőséget kell növelni egy transzcendens eszmény jegyében. Számunkra ez az evangéliumi alapelvekre épülő szeretet (személyes odafordulás, kooperáció, közösség, erőnemalkalmazás) megvalósítását jelenti a társadalomban - az egyéntől kezdve a családon át a nagyobb közösségekig.

Gondolatainkat vitára bocsátjuk. Szeretnénk mindazokat elérni, akik hajlandók egyénileg is tenni valamit az átlag-elvárással szemben a magasabb emberi (szellemi-erkölcsi) értékek megvalósításáért, és készek ebben másokkal is együttműködni. Szeretnénk megtalálni a közös alapot és a cselekvés különféle módjait azokkal is, akik nem mindenben értenek egyet a fentiekkel. Arra számíthatunk, hogy kialakul egy

szélesebb értelmiségi (=felelősen gondolkodó és cselekvő) összefogás, amely a saját út keresésének fáradságos és hálátlan feladatát magára vállalja - ha kell a közvéleménnyel szemben is. Tudnunk kell, hogy ezek a gondolatok nem számíthatnak nagy népszerűsége a szűken vett fogyasztói jólétben gondolkodó emberek körében. Ennek ellenére talán létrejöhetne egy olyan alkotó kisebbség, amely mégis befolyást tudna gyakorolni sorsunk alakulására e hazában. Azt szeretnénk elérni, hogy ne menjen bele a mai magyar társadalom egy tőle teljesen idegen, materiális, kultúra nélküli fogyasztói ideológiába és az annak megfelelő gyakorlatba, mivel ez nem a mi utunk. Vannak saját szellemi értékeink, hagyományunk, kultúránk, és nekünk ezek alapján kell az életünket berendezni és másokat gazdagítani - szerves, kooperáló közösségek útján.

Problémák:

- Nincs részletes és átfogó ismeretünk a mai magyar valóságról: a pártbürokrácia és az általa irányított állami adminisztráció és tudomány csak felszínes, tendenciózus ismereteket nyújtott, amelyekre nem lehet alapozni. Nem ismerjük adottságainkat (gazdasági, földrajzi, szellemi, erkölcsi, etnikai, kulturális, stb.).
- Nem ismerjük a közelmúlt igazi tényeit és történetét, amelyek nélkül a mai helyzet nem érthető meg és a jövő nem tervezhető (adatok, tények, tendenciák).
- Az elmúlt negyven év kontraszelektív gyakorlata és hamis, értékromboló nevelése infantilizálta a társadalmat.
- Eszmei alapok tisztázatlansága: bolsevik eszme, kommunizmus, szocializmus, kereszténydemokrácia, szövetségi rendszerek és államalakulat (kikkel, hogyan?).
- Rövidlátás (távlati perspektíva hiánya), saját körön túl nem látás (önzés, csoportérdek).
- Mohóság (ésszerű határon túl is mindent megragadni, begyűjteni - a dolgok okos, kooperatív működtetése helyett).
- Nemzetiségi gondok (cigányság, svábság, románság és menekültek).
- Együttélés a zsidósággal (a múlt tisztázása és rendbetétele, a jelen érdekek; élettér).
- Falu, vidéki társadalom (műveltség, értékorientáció, képzettség, munkahely, egzisztencia).
- Mezőgazdaság (kié legyen a föld? - "kertmagyarország"? , biodinamikus nagyüzem? - egyéb alternatívák).
- Fiatalság (képzés, egzisztencia, egészség!).
- Nevelés és oktatás (a jövőre történő felkészítés).
- A család helyzete és várható jövője (válás, demográfiai perspektívák).
- Kis/alternatív közösségek.
- Vallási ideológiák és egyházak, közösségek - egyéb ideológiák - transzcendens hit (ami a történelmet

túllendíti a holtponatokon - egyének áldozatvállalása révén).

- Küldetésünk (zsidóságé, kereszténységé, magyarságé, stb.) - birodalmi eszme és a kis népek - helyünk Európában, a világban.

1982.

KIRÁLY IGNÁC

BESZÉLGETTÜNK DEBRECENBŐL BUDAPEST FELÉ, 1989. MÁRCIUSÁBAN

1. `A jövőben is gondolkodásról.

Az ország gazdasági állapota nagy kihívás, amelyre értékszempléletünknek megfelelő választ kell adnunk. Esélyeink talán országosan is a legjobbak erre. Az adástörvény akármilyen mértékű teljesítése kiemelkedő jellel válik egy aggódó, kuporgató, siránkozó társadalomban. A szolgálatkészség akármilyen szintű megélése kiemelkedő jellel válik egy nagyrészt anyagi érdekkapcsolatokra épülő országban. Az eszményeinkhez való `fejlődés, hűség, prófétai erejű lehet, hiszen a gazdasági csőd miatt teljesen lejáratódó materializmus vákumot hagy maga után, amelyet csupán a jézusi értékszemplélet képes igazán kitölteni. Az irgalom, a jószívű adástörvény teljesítés annál nagyobb jel, minél nehezebb körülmények között élnek meg a keresztények. Az igényteliségre való tudatos (és nem csupán kényszerű) törekvés megóv a fogyasztói életmódtól, mintegy automatikus megoldást is kínál a felebaráti szeretetre épülő gazdasági rendre. Ha azt állítjuk, hogy a kereszténység az egész emberiség számára szóló jóhír, akkor be kell mutatnunk annak élıhetőségét. Be kell mutatnunk, nem feladva a prófétai küldetést sem. A kettő közt látszólagos ellentmondás van. Ami élıhető szint, az mindig kisebb-nagyobb kompromisszum. Ami prófétai szint, az mindig radikális elveknek és radikális gyakorlatoknak vállalása felrázó jel-erejű céllal. Ha kemény szöveget mondok, az ostromozás- és buzdítás-célzatú is lehet, és esetleg lesznek követői ennek a prófétaságnak (a hasonló karakterű és tisztázásokat tenni akaró emberek közül). Ha elérhető kereszténységet mondok, akkor az eszmény szüntelen hangsúlyozásával elsősorban a mindennapok hit-hűsége fejlődésének szövegeit mondom (személyre, időre, helyi adottságokra lebontottan). Csatlakozhatnak ehhez az irányhoz mindazok, akik a jobbálevésnek metanoiás útját választják, karaktertől, keménységi hajlamtól függetlenül: bárki. Ha az egyik megoldás a maga sodrásával szerez követőket (üstökös a csöváját), akkor a másik belekaroló empátiával együtt lépeget a testvérével (zászló vivő). Ha a jövőben is gondolkodom, akkor a két irányzatnak egymást segítően együtt kell fejlődni a Bokorban. Együtt és

nem egymás ellen: Nem őrölődhetünk fel a két pólus birkózásában, hiszen küldetésünk van. Aki küldött, azt szereté, ha a mustármag nem garnulált formában kavargogna a történelemben, hanem fává nőne.

2. `Az adástörvényről._

A másért élésnek táguló körei vannak: az "ÉRTED" kategória jelenti a legszeretettebb természetes kapcsolatainkat (házastárs, gyermekek, szülők, párkapcsolat). Az "ÉRTÜNK" kategória jelenti a vérségi - természetes - kapcsolatokon túli testvér-barát köteléket (kisközösségem emberei, alapközösségem tagjai). Az "ÉRTÜK" kategória jelenti az általam elérhető emberiség-szelet többi tagját (felebarátok, testvérreményűek, ellenségesek). Minél több energia szabadul fel az "értük" kategóriára, annál jobban teljesítjük azt, amire küldve vagyunk. A kísértés az "értünk"-ben rejlik, hiszen ott vannak a sikerélmények, ott vannak a kohézió mély lehetőségei és a közellevből adódó konfliktusok, melyek megoldásai nem kevés időt és energiát emésztnek fel. Egymásnak adjuk figyelmünket, készülleteinket, tanácsainkat, meghallgatásainkat, munkaerőnket, pénzünket. Egymásnak adjuk, hiszen egymásra szorulunk: Igent mondunk a nagycsaládra, annak pedig otthon kell, akarjuk egymást jól szeretni, fejlődésben segíteni. Mi marad az "értük"-rész számára? Az új barátok szerzésére? Az éhezőkre? Az asztalról lehulló morzsa-idő, morzsa-pénz, morzsa-szolgálat.

A kettősség itt is nyilvánvaló: az Isten Országá az ajándékozó szeretet és a megajándékozottság harmóniája (százannyit kapok). Kevés azt mondani, hogy az Ország az ADÁS országa. Embertelenül kevés: a viszonszeretlem nélküli szerelem a pokol, a kapás nélküli adástörvény teljesítése a rászorulóvá válás. Istentelenül kevés: szentháromságos erőter nélkül Jézus is egy lett volna a sok tolvaj és rabló közül, akik az emberiséget reménytelen irányban félrevezetik. A kettősség tehát: az egymást szeretést nagyon kell akarnunk, a mások egybeszeretését nagyon kell akarni!

Világos megoldás: az egybeszeretésért szeretjük egymást. Az ember azonban véges keretek között él. Amit gyermekeimmel töltök, azt nem a közösségeimmel, amit a közösségeimmel, azt nem a felebarát-reményűekkel töltök, és mindig volna egy elérendő ellenségeskedő rétege az emberiségnek. Az ilyen kozmikus méretű gondolkodás nyomasztó, mert a "semmit sem csinálunk" érzést irreálisan felerősíti. A személyesség a mentőkötel: én - te kapcsolataink adásai arra vannak, hogy az Isten Országában levésünk emberien fogható megtapasztalásaiban élhessünk. Ennek erejében lehetséges tartósan olyan kapcsolatokba belemennünk, melyek egyoldalúak: mi szeretünk, viszonzás nélkül. Ha egyáltalán nem volna viszonzás, ezt nem lehetne csinálni. A viszonzás lehetőségei az "érted" és "értük" kategóriában vannak, és még van egy viszont-szerető, rejtekben is látó Atya is, aki nélkül Jézus vállalkozása képtelenség lenne. Csalódhatok kisközösségi testvéremben, gyermekemben,

házastársamban... de az Ország reményét, az azért teendő feladatokat nem rakhatom ki az életemből, ha Krisztus követője vagyok, hiszen az Ő viszonszeretettségi kapcsolata az Atyával nekem is rendelkezésemre áll. Az ember szeretne egyensúlyt: az emberektől kapható viszonzások mindig kevesebbnek tetszenek, mint amit én adok. Pedig a "megrázott, túlsorduló" mértékű atyai adások mintha azt sugallnák, hogy a kapás-élmények végül is felülmúlják az én emberi adásaimnak mértékét már itt a földön is (bár üldözések közepette) és mindezekhez végül az örökélet is odaadatik.

Az "értük"-élés erőnléte azon fordul, hogy a szeretet-erőtérben élek-e, vagyis szerető és szeretett embernek élem-e meg az életem? Apostoli hatékonyság, megtorpanás vagy leállás egyebek mellett ezt az erőhiányt is jelentheti.

3. `A szegénységről._

Akinek célja szegénység, az Istent káromolja. Akinek célja a rászorulókon való segítség, az Istennek tetsző. Aki az adás miatt szegényedik, az Isten Lelke szerint szegényedik. A Lélek irgalmasságra indít. A Teremtő a javakat arra teremtette, hogy szeressünk velük és általuk. Ugyanakkor arra, hogy bennünket is szeressenek velük és általuk. A teremtett rend elleni személyes és történelmi bűnök eredménye az, hogy az adás-kapás harmónia helyett szétválasztásra használja az emberiség nagy része az anyagi javakat. Diabolizáltta (szétdobáltta) tettük azt, ami egységre, harmóniára hivatott. Sajnos ezért az adástörvény fejlődő teljesítése szegényedéssel jár.

Irgalmasságunknak nem mutatója szegényedésünk. Adásunk hivatott mutatni irgalmasságunkat. Hamis szemléletem tükre, ha arról szövegelek, hogy a háromról kettőre jutás a Bokor egyik alapvető célja. Itt van megint a kettősség: Ha adásaimban kettőről háromra akarok jutni, az itt és most háromról kettőre jutást eredményez az anyagi javaimban. A prófétaság nem egyenlő a negatív gondolkodással: szegényedjünk, vagy elkárhozunk. A próféta jobban teszi, ha pozitívan szól és tesz: adjunk fejlődően, és ha kapni is akarunk, akkor szerezzük meg ennek az ügynek az emberiséget. Immanens Isten Országá nem fordítható így magyarrá: siralomvölgyi égi álom. Így annál inkább: szeretek, mert csak szeretve lehetek boldog. Mivel mérjük tehát magunkat és egymást szegénység-adás ügyben? A `fejlődőképesség_ az egyetlen, amivel ez mérhető. Könnyen hirdetek igénytelen életet, mikor szüleimtől csurran-cseppen krumpli, kocsi, nyaraló, telefon, pénz... kölcsönbe-örökbe. Könnyen ostromozom a kispolgári életvitelt, amikor én tanyáról jöttem, más mércét hordozok magamban. Könnyen sikítok a gazdagodás ellen, mikor hűtőládát vesz egy nagycsaládos, mikor én egyedülálló vagyok. Könnyen, könnyen, de nem inkább azt kellene ide írunk, hogy felelőtlenül, rombolóan, szeretetlenül? A kis diákot megdicsérjük, ha gyenge képességei ellenére négyeseket hoz, de ha félgözzel is képes a négyesekre,

akkor elmarasztaljuk. Le kell szoknunk az egyszintű méricskélésekről, és helyette a "mércét egyre magasabbra teszem" kategória alapján, a fejlődő képesség alapján kellene magunkat és egymást mérnünk adásainkat illetően. Ha nem így teszünk, lehet, hogy igazunk van, lehet, hogy nincs, mindenesetre a Bokrot egy önmagát nyíró - kinyíró társasággá tesszük. Nem egymás rendőreinek küldött minket Jézus, hanem irgalmas testvéreknek. De akkor mi ment meg minket attól, hogy maholnap ne üljön egy asztalnál közöttünk a milliomos és az indiai éhező? Csak a fejlődésre való kemény odafigyelés! Így a könnyebb dörgedelmeket fel fogja váltani a törekvés: az adásban példakép akarok lenni, vonzani és nem lökdösní akarok a jézusi irányba. Ha ez kevés, akkor meg konkrét "szükség-vákuot" kell létrehozni, hogy az irgalmasság teret találjon, hogy ne lehessen csak bűn árán megkerülni azt. Tehát a vonzás ment meg, a személyesség és a szükség vonzása, a példa és a tennivaló vonzása. Aki ezekre sem mozdul, fejlődik, az nem megtért ember, nincs az erőtérben.

Gyakorlatunkban különbséget kell tennünk a karitás diszkréciója és a jelszerep között. A gőg veszélyét feloldja, ha a hazai tevékenységeinkre alkalmazzuk a névtelenséget, az éhezők felé pedig a jelszerepet. A hazai diszkréciója megóvna a tetszegléstől és attól is, hogy összekeverjük a rászorultság fokozatait: a közép-európaiat a harmadik világgal. Az éhezők segítése viszont a szavaink hitelesítője, mások lelkiismeretének kihívásokkal való motiválása lenne (v.ö. Harnack egyháztört.: Az ősegyház jelszerű és nagyerejű karitásának hatása a megtérésekre.). Kisközöségi szinten amennyit adunk jól felmérhető, évente a fejlődés is kimutatható, miért ne mutatnánk ezt ki. Ahogy teljesítéseinkben nem kis szerepe van annak, hogy várnak valamit tőlem a testvéreim, úgy ennek az adásteljesítésnek a nyilvánvalóvá tétele is fejlődést segítő lesz.

4. `A gondban levésről._

A gond nyugtalanító, nehezen megoldható kérdéssel való foglalkozás, és az ezzel járó aggódó lelkiállapot. A gond az ember teljességét lekötő jelenség. Ha jövőn gondolkodom, ez nem gondban levés. Ha jövő felé úgy irányulok, hogy az értelmem, akaratom, érzelmem annyira lekötődik, hogy aggódó szorongás tölt el a sok bizonytalansági tényező miatt, a kiszolgáltatottság miatt, ez a gond. Ez nem fér meg egyszerre az I.O. érdekében való munkálkodással. A gond ugyanis fantáziát is leköt, tudatalattit is meghatároz (ezzel álmodunk). Ilyet tapasztalhat, aki volt kisiparos, sőt méginkább, ha még alkalmazottai is voltak. A világi tennivalók követelményei hatványozottan megnehezülnek a lelkiismeret keveretlenségre szólító szavában. Az I.O. is lehet fenti gondná annak számára, aki csupán racionálisan odaadott ennek az ügynek: sok emberi, bizonytalansági tényező keserű pesszimistává, reménytelen munkássá teszi őt. Az Országért odaadott ember csak a hit-hűség (pisztisz) erejében képes a gond

nyomása nélkül teljesíteni küldetését. Bízni kell abban, aki küldte, hogyha megteszi azt, ami rajta fordul, akkor végül is minden jóra fordul. Az Országért ezért nem gondban kell lenni, hanem érte dolgozni, tenni kell, mindezt a megtapasztalt szeretettség erejében (Istentől, emberektől). Az ember persze élhet úgy, hogy nincs semmiért sem gondban, csak éppen Istennek nem tetszően, senkinek nem tetszően él. De ez nem a mi mostani területünk. Magunkkal foglalkozva, az elkötelezettséget úgy kell őriznünk mindenféle gondban levéstől, mint a legveszélyesebb elterelő és lekötő erőtlől.

Méltán figyelmeztette Jézus a maga tanítványait, mikor próbaútra küldte őket, hogy ne foglalkozzanak az anyagiakkal (Mt 10,10), hiszen olyanok lettek volna, mint a mai emberek, akiknek beszédtemájuk az egzisztenciális kérdésekkel ki is merül, holott nekik Országos mondanivalójuk volt. Méltán óv mindannyiunkat a gondtól Jézus (Mt 6,25-34), hiszen az ember szívesen kiemeli magát a teremtett rendből, és egyéni utakat kezd. Pedig a teremtett rend lehet követendő példa is: a mező liliomai, az ég madarai, a maguk teremtett szintjén tökéletesek. Megteszik, ami életük szép kibontakozásához szükséges, nem várnak mesterséges táplálásra, gyökeret eresztenek, magvak után néznek, rovat vadásznak. Az ember a maga racionalitását nem arra kapta, hogy egzisztenciálisan egy életre bebiztosítsa magát és övéit, hanem, hogy létszintjének megfelelően a természetbe illeszkedve megéljen, és teljes egyéniségét áldozza a szeretés - viszont szeretés országáért, hogy boldog lehessen. A baj a teremtés könyvénel, annak értelmezésénél keresendő: az embert szeretni, a természetet uralom alá hajtani résznel.

Az uralom alá hajtott természet felbomlott éltető egyensúlyt, fajták és fajok kipusztulását, elpusztítását eredményezte. Lehet, hogy az uralmat rosszul (a héber "radah" a "rendelkezni vele" jelentéstől a királykodásig sokféle lehetőséget kínál). Az ég madara fészket rak, az ember házat épít, természetébe oltott természetességgel, amely célszerűséget, egyszerűséget mutat. Ami ezen felül van, az teszi nyomasztóvá a fészkekrakást az ember életében: a vadgalamb ne akarjon szarka fészket rakni. Az Istenben bizakodás teremtettségünkben van, kiemelten akkor van szerepe, mikor az egzisztenciális kérdések egész énünket le akarják foglalni, elvonva a küldetéstől.

5. `Az erőtérben gondolkodásról._

Az eszmény azért eszmény, hogy folyton vonzerőt gyakoroljon ránk, anélkül, hogy a teljesség érzésével abbahagyhatnánk a törekvést. A prófétai küldetés hivatott őrizni az eszmény tisztaságát. A Krisztus-követés hivatott élhetően, sőt egyedül boldogítóan élhető formában bemutatni az eszmény felé menő utat. A valóítás mindig elmarad az elvárhatótól. Szüntelen önmarcangolásban sem lehet vonzó életpéldát bemutatni környezetünknek. A pozitív gondolkodásra

törekvés kínál egy megoldást: erőterben kell gondolkoznunk. A megtért ember szövetséget kötött Istennel, bele került az Atya erőterébe. Mindaddig ebben marad, amíg tudva és akarva nem száll szembe az egyszer már igaznak tartott, elfogadott eszményekkel. Nem bűnei miatt kerül ki onnan, hanem bűnei megideologizálása miatt. Amíg ezt nem teszi, erőterben van. Amíg ott van, nincs oka a kesergésre, a lendületet elvevő önmarcangolásra. Ha bűnt követ el, bűnbánatot tart (megbánás - jóvátétel) és az előtte lévő dolgok után rugaszkodik. A bűnbánat és a fejlődni akarás többet és jobban épít, mint a mindig mindent megkérdőjelezés, ön- és közösségvád. A bűnbánat egy-egy nagyon is koncentrált, de rövid idő, míg a fejlődni akarás az egész élet. Az imádkozó keresztény önköpködő lelkizése helyett lendületes, jó ön- és közösség-kritikájú emberek kellene ahhoz, hogy szemünk legyen a sok felénk áramló szeretetre ebben az atyai erőterben.

1989.

FARKAS ISTVÁN

CSAVARGÁSOK

Már éjfél elmúlt és még mindig csak kilenc fok van a szobai hőmérőn. Az ajtónál a hó, amit a cipőmön behoztam még el sem olvadt. Kemény hideget mond a rádió ma éjjelre is.

Nem tudom mi ütött belém. Otthon Märy, a jó meleg szoba, melegvíz, Tv, magnó, na és a zongorám, én meg itt fagyoskodom fenn Dobogókőn.

"Ha akarsz felmehetsz, én úgy is dolgozom szombaton. Majd vasárnap Pesten találkozunk" mondta Märy és ez elég volt ahhoz, hogy a könyveket, újságot, a tervbe vett zongorázást feledve összepakoljak és irány Dobogókő. Este negyed kilenc volt, mikor kiszálltam a buszból és megcsapott az a félreismerhetetlen friss, hideg, tiszta, erdei levegő, amit még a nyári porok sem tudnak elnyomni. A hold hajszálvékony sarlója éppen utolsó intett felém, majd belemerült a Disznósárok havas sűrűjébe.

A fülem csengett a csendtől, a szemem káprázott a millió vibráló csillagtól! Úgy látszik valamelyik nap esett, mert csak kutya és macskanyomok vezettek lefelé. A karácsonyi sielők és szánkózók nyomait belepte a friss hó.

Már január 10-e van. Ilyen tájban lehetett. Talán öt éve is elmúlt, hogy Pali bácsi a BM üdülő hentese az esti pálinkázásnál elkezdett mesélni a szarvasagancsokról. Tizenkettő, tizennégyágút is talált már "csak egy kicsit taposni kell a havat érte, legtöbbször nem messze vannak egymástól" – mondta.

Persze ahhoz ismerni kell a szarvasok nyomait, meg kell tudni különböztetni a bikát a tehéntől, tudni kell, hogy előre ment vagy hátra, elhagyta-e már az agancsát vagy még rajta van, stb. És mindezt a nyomokból

kitűnően lehet olvasni. Na gondoltam, ez a Pali bácsi a nagy sör-hasával egy kész Winnettou, ha ennyi agancsot talált.

De azért felpiszkálta a fantáziámat a sok szép mese agancs. Alig vártam a megjelölt február 5-i dátumot, amikor elkezdene potyogni az agancsok.

Mentem hegyen-völgyön torony iránt mindenféle nyom után. Már Zoli kutyám is alig győzte, annyit mentünk a nagy hóban. Bejártuk a Disznósárok mindkét oldalát, a Kakas hegyet, a Dobogókői gerincet a Zsidó réttől a Mikula harasztig, de egy árva agancsot sem láttunk még bika fején sem, nemhogy az orrunk előtt a hóban. Pedig Zoli is laposan bedobta magát. Érezte, hogy mire megy ki a játék és hosszú órákig követett nyomokat, melyek éppúgy lehetnek szarvasnyomok, mint muflon vagy disznónyomok.

Február végére letettünk az agancsról. Pali bácsi kérdésére, hogy "na, mi újság" csak legyintettem. "Nagy a hó és kevés erre a jó bika". Azt nem akartam mondani, hogy mit gondolok az agancsairól, meg arról a sok bozótrol, amit végigbújtunk.

Otthon pedig többször megsimogattam a tekintetemmel azt a kis, szürke, kifakult őzbak agancsot, melyet egyszer az utca rendezése közben sajátkezűleg találtam az avarban. Eddig nagyon észre sem vettem, de most megnőtt a szememben. Komoly trófea volt.

Na, rakok a tűzre. Mintha azért melegedne már. A sapkámat már le is veszem. Pfü, de meleg lett. Ez biztosan belülről jön. A jó kis meleg, boros tea. Az a legjobb tüzelő.

Bezzeg nyáron nem kell tüzelő. Már azon a 3-4 napon, amikor itt fönnyár van. Délben már akár 26 fokra is felmelegszik, elől a ház előtt. Hátral az erdőben azért még ilyenkor is elmeleg az ing meg a nadrág. Na, de ki hogy szereti. Märy inkább a napot, én inkább az árnyékot. Főleg azóta, hogy belém csapott a kullancs. Kirándulni is azért szeretek hajnalban. Nincs az a kánikula.

Négy órakor szoktam indulni. Épp hogy dereng az ég a Pártüdüdő felett. Na, merre menjek. Három óra csavargási időt kaptam. Gyerünk le a Szőkeforrás völgyébe. A Szerkövek alatti jelzett serpentin indulok el.

A dongók már felbredtek és mély zümmögésüktől szinte visszhangzik a nagy szál bükkös. A madarak ilyenkor már csendesebbek, a kakukk is elhallgatott már. Talán éppen rigófészket keres a tojásának.

Az erdőben még csak szürkület van, de szemben a Prédikálószerke gerince fölött egyre világosabb lesz az ég. No csak óvatosan. Itt hajnalban mindig mozog valami. Most is szerencsém van. Amint kiértem a sziklák közül és balra kinyílt a völgy, az irtás szélén mufloncsorda legel. Lehetnek vagy tizen. A kis gidák már elég szépen megnöttek tavasz óta.

Hopplá, most látom, hogy egy gida itt legel az erdő szélén. Hirtelen megtorpan. Azt hiszem észre vett. S ekkor megszólal a fájdalmasan csilingelő me-eee-mee. Mint a visszhang válaszol rá a többi kis gida. A vén

bükkök meg összemoszolyognak, ezek a gidák mennyit kiabálnak. Igaz, hogy a tavalyiak sem voltak csendesebbek. Nem tudok tovább menni. A messzelátómat egy percre le nem veszem a szememről. Sorra végignézem mindegyiket. Egy óvatlan mozdulat és az utolsó szikla oldalában álló órszem füttyent. Vad dörgéssel tűnnek el a Szerkövek irányában. Kár. No, de majd találkozunk mi még.

Mielőtt továbbindulok emlékeimben, szétnézek odakinn mi újság. Brrr! Nem lett melegebb. Lesétálok a kapuig. Egyszerűen csodálatos milyen süket csend van. A hó ropogása olyan a bakancsom alatt, mint egy dobszó. A csillagok? Nem lehet elmondani. Egy párszor már voltunk Pannával a Planetáriumban. Nagyon szép. De ez? Itt élnek a csillagok. Mindegyik mozog, ugrál, csillog. Az egyik zöldes, a másik narancsos. Hopp, most egy le is pottyant. Lent Pest fényei körbeveszik a Kevély háromszög alakú sziluettjét és alatta Csobánka fényei. Olyan a kép, mint egy kivilágított karácsonyfa messziről.

Na, hol is jártunk. Meleg nyári reggel volt. Ahogy beértem az erdőgazdasági útra, eszembe jutott a kis róka, talán az első, amit szabadon látta. Itt a sziklák között jöttünk lefelé Máryvel egy reggeli kirándulás keretében, mikor hirtelen megszólalt. Nézd, mi az ott? Róka. De abban a pillanatban a koma is észrevett minket és eliszkolt. Ez volt a róka, kérdezte? "Ez hát" - mondtam nagy bölcsen. "Miért, milyennek képzelted?" "Hát, nagyobbak" - mondta.

Biztos még fiatal, majd megnő. Ezt csak azért tettem hozzá, mert halvány fogalmam sem volt, hogy mekkora egy felnőtt róka. Később kiderült, hogy teljesen normális nagyságú volt. Legalábbis kevés nagyobbbat láttam azóta.

Az útról mindig visszaszoktam nézni. A hajnali nap már megvilágítja a gerinc tetejét, narancssárgára festve a lombokat, a Nimród Szállót és a kis bárányfelhőket. Valahonnan messziről ismét felhangzik a panaszos meee-meee.

A Miklós forrásnál még éjszaka van. A sűrű bokrok, a dús aljnövényzet, páfrányok és a Keserűhegy árnyéka még nem engedték be a fényt. Nedves, csúszós itt minden. Az avar süppedős és szutyog a tornacipóm alatt. Ez már a Rámvölgy meredek patakmedre. Ideális muflontanya. Talán innen jött a mekegés. Az út mufloncsapás, a meredek völgyoldalban visz.

A patak is egyre nagyobbakat ugrál lefelé, miközben innen is, onnan is gyarapszik egy-egy mellékággal. Most azonban minden csendes, csak a meder alján csörgedezik valami kis maradék, ami elbújt a nap szárító melege elől.

Tavasszal a völgy közepe táján már hallani a Malompatak dübörgését. Olyankor ez a lejárát nem veszélytelen. A völgy meredeken szakad bele a Malompatakba, mely zúgva kanyarog Dömös felé hatalmas köveket görgetve magával. Most a

Malompatak sem folyok, csak egy-egy mélyebb medencében maradt meg egy kis víz.

Ide járnak le inni a Disznószállás lakói. Az ösvény a patakmeder. Hatalmas páfrányok, korhadtt kidőlt fák és oldalt hol itt, hol ott alámosott sziklás meredek mederfal. Kellemes hűvös van. Itt a völgy legalján hajnalban még nyáron is megáll egy kis pára.

A világosodó ég megcsillan a csalánok levelein ülő harmatcseppeken. Vége az alagútnak. Kivilágosodott.

Az erdőgazdasági út egyhangúan döcög lefelé Dömösnek. Az út melletti bokrok porosak a dzsipek porától. Ez már fokozlekedési út a Pilisben.

Az erdőgazdaság főútvonala Szentendre és Dömös között. Ilyenkor is van forgalom, de ősszel a favágások és a vadászat idején jobb elkerülni.

A kanyarban feltűnik a kis fahíd. A Rámszakadék bejáratánál a padot és az esőkunyhót már süti a nap. Itt szoktam elfogyasztani az útravaló almát. Jólesik egy kis napocska. A fejem felett a Vadállókövek csipkés sziluettje hívogat, de most rájuk már nem kerül sor. Ideje hazaindulni.

A Rámszakadék már kitaposott út. Nyáron és hajnalban ritkán találkoztam itt emberrel - pedig az egyik legkedveltebb kirándulóhely a környéken. A szakadék mindig tartogat meglepetést. A tavaszi, őszi nagy vizek mindig csiszolják, formálják a medret, a sziklafalakat, a fákat és a kapaszkodóláncokat is.

Gyönyörűen szórják a nap sugarait a párás levelek. A vékony, fiatal bükkfák éppúgy, mint az óriás testvéreik kétségbeesetten kapaszkodnak a sziklák repedéseibe.

Egyik, másik egész gyökérlombozattal ölel át egy-egy nagyobb sziklát. Így is minden évben feladja a kapaszkodást egy-egy matuzsálem, híddal, gáttal szaporítva a szakadék romantikáját.

Csak ilyenkor van lehetősége a napnak, hogy bebújjon a szakadékba és megcsodálja csodálatos sziklafalait, zugait, összevisszaságát.

A szakadék vége sártenger. Pár éve megcsúszott az egész hegyoldal és azóta agyagos sarat hord a sok forrás a szakadékba. Fantasztikus erők dolgoznak egy ilyen földcsuszamlásnál. A szakadék bejáratánál a bükkös össze-vissza dülöngélt. Az egyik repedés pont egy nagy bükkfa gyökerei alatt nyílt meg. A hatalmas fa egyszerűen kettészakadt és most terpesztett lábbal áll az út fölött, mint Gulliver a törpék országában.

A vadregényes tájnak ismét vége. Erdőgazdasági út erdőgazdasági út hátán. Nem szeretem őket. Pláne amióta kiszélesítették, leaszfaltozták őket. Az út két oldalán széles sávban eltűnt az öreg bükkös. Az Árpádvártól majdnem a sílesiklóig végiglátni az egész hegyoldalt. Szomorú látvány, kár érte.

Irány a Jászhegy üstöke. Ez az oldal a sok irtás és favágás ellenére tele van szarvassal és őzrel. Most is legel egy csorda tehén fönn a felső út mellett a csalánban.

Nem sikerült meglepnek őket. Csak a látcsóval tudtam követni, amíg el nem tűntek az oldalban.

A Jászhegy üstöke csodálatos egy kis kilátó pont. Keskeny gerinc végén egy kis sziklával. A szikláról pazar kilátás nyílik a Szakónyereg, Szakóhegyre és le a Dunára, a Maróti szántóföldekre és távolban a Duna túloldalán az Ipoly menti hegyekre.

Nagyon kedves pont. A szikla tele van sziklanövényekkel, s tavasszal mindkét oldal teleszórva kankalinnal. Hazafelé a "Visegrádi" kilátóból kitekintve újra végigjáró a kirándulás útvonalát madártávlatból. A nap már magasan jár. Mintha kávészagot éreznék. Ideje már hazaérnem.

"Holnap együtt megyünk Sikárosra" - mondom Márynek, ahogy hazaérek. "Jó-jó, most csak ülj le, mert alig állsz a lábodon. Minek így rohanni." Minek magyarázzak. Egyszerűen kár lett volna bármit is kihagyni. Századszor végigjárva is mindig más, mindig új és mindig csodálatos.

Te jó Isten négy óra. Most már nem érdemes lefeküdni. Inkább faragok egy keveset. A tányéron még van elég munka és nemsokára itt van Marcsi születésnapja.

Bár nem ígérted, azért vártunk. Mármint Morzsi és én. Reggel füttyentésre megjelent és majd ledöntött a lábamról örömeiben. Egy pillanat alatt bekapta a fél kg hurkát.

Aztán néztük az órát és vártunk. Közben kiderült, hogy éjjel a nagy fagyban befagyott a vezeték és nincs üvegünk sem, amibe vizet hozhatnánk. Szerencsére megjöttek Korényiék és ő segítségükkel már volt víz a mosogatáshoz, mosdáshoz, meg a reggeli maradékok leöblítéséhez. No ezzel megvoltunk.

A nap egyre jobban sütött és olyan tiszta volt az idő, hogy a két Kevély mintha ide költözött volna a Zsivány sziklához. Aztán megtelt az országút sétálókkal, szánkózókkal, de Te nem jöttél meg a busszal. Pedig minden finomat összekészítettem a fogadásodra.

Szaloncukrot, narancsot, nápolyit meg 2 pohár maradék bort tegnap estéről. Na, mindegy. Ha már így alakult a program elindultunk Morzsival síelni. A turistaházánál valami azt súgta, hogy menjünk ki a kilátóba. Te, akár hiszed, akár nem egy negyed órát egyhelyben álltam és bámultam. A Prédikáló- szék oldalán minden fát egyenként meglehetett számolni.

A Duna völgye ködben volt, de a Börzsöny olyan közel volt, mint máskor a Prédikálószék. Jobbra a Naszály, lyukas oldalán még a kotrógépeket is látni lehetett volna egy jó távcsővel. A Naszály mögött a Cserhát a Mátra. És... azt hittem káprázik a szemem.

A Vadálló kövek felett a Börzsöny és a Prédikálószék között egyre fehérebb hegyláncok és leghátul egy fehér csipkefüggöny.

A Magas Tátra csúcsai. Olyan tiszta volt, hogy szabad szemmel meg tudtam volna mutatni, melyik a Kriván, meg a Lomnic. Csak álltam. A távcsövet persze ilyenkor mindig otthon hagyom. A sílesiklónál teltház volt. Ment a sílift is. Ott is megnéztem a panorámát. Ugyanaz. De az emberek ügyet sem vetettek rá. Szegények. Csak kiabáltak, mert valami verseny volt.

A kék jelzésen elindultunk. Jól ki volt járva. Úgyhogy többször csúszni is tudtam. Aztán jött az irtás előtt az a kis lejtő. Mint egy liszteszsák akkorát tanyáztam. Az irtás közepénél aztán ismét felcsatoltam a lécet. Lecsúsztam egész az erdőgazdasági útig. Na, az gyönyörű volt.

Szépen le volt kotorva róla a hó és szép sima jég borította az egész utat. No, de visszafordulni?! Morzsi sem helyeselte volna. Ő ugyanis már vagy fél kilométerrel előttem loholt lefelé az úton. Szép lassan elindultam. Mintha tojásokon csúsznék. Az összes fék behúzva.

Na, egész jól megy. Csak a combjaim ne zsibbadnának az erőlködéstől. Meg kellene állni! Képtelenség. Csak csúszok tovább. Mielőtt az út is meredekebb lett volna. Már be kellett dőlnöm úgy mentem. Mi lesz ebből?! A következő kanyart már nem merem bevenni. Nadrágfék. Az egyik lécem vidáman elloholt tovább a lejtőn Morzsi nyomában. Morzsi érezhette, hogy valami nincs rendben, mert megjelent a következő kanyarnál és kérdően nézett.

Nem értette miért ültem le, mikor olyan jól csúszik a lejtő. A sítalpnak udvariasan utat engedett. Az hittem elbúcsúzhatok a léctől, de nem. A következő kanyarban beállt az összekotort jeges hóba. Onnan már egyenes volt az út a hágóig. Vidáman csúsztunk lefelé. Közben nagy ívben kikerültük egy lovas kocsit is.

A hágótól felfelé vitt az út, így volt időm eltöprengeni milyen klassz kirándulást csináltunk. A pálya tele volt, a liftnél sorbanálltak.

Mi is beálltunk. Nézem én, hogy hogyan csinálják a kapaszkodást, de amikor rám került a sor minden másképp történt. Azt hittem rá kell ülni, pedig merev lábbal húzatni kell magát az embernek. Hát húzott, de a földön. Aztán gyorsan elengedtem, de a plezúr az ujjamról már lejött.

Akkor még nem röhögött senki. Sajnálták Morzsit. Másodszorra már elmagyaráztattam magamnak, hogyan kell csinálni. A start jól sikerült csak az egyik kötéselem jött szét. Na, mondom Morzsinak ez nem nekünk való. Biztonságosabb a jól megszokott gyalogút. Aztán elkezdünk mászni fölfelé. A síelők csak úgy süvítettek el mellettünk. Szegény Morzsi nagyon ideges volt. Néha még a pályára is kirohant. Mire felértünk valahogy lelohadt a síelési lelkesedésem. A lábam remegett, az ujjam vérzett, a sítotom elgörbül, szóval minden összejött.

A Tátrának már nyoma sem volt. Az étvágyam is elment, pedig már fél kettő volt. Dühömben kiültem a ház elé napozni. Csuda finom volt. Elöl még az eresz is olvadt, pedig a ház mögött lehetett vagy mínusz 5 fok. Utána már minden sikerült. Az ebéd kitűnő volt. A mosogatás is. Az alvás is. 8 óráig kicsit farigcsáltam, majd elmentünk eléd. Megint vártunk. Ugyanaz a szikrázó éjszaka mint tegnap, csak most a hold már magasabban van.

A busz jött, Te nem. Szomorúan baktattunk hazafelé Morzsival, a szemétdörrrel, meg a gumicsizmákkal.

Mit csinálhatsz most? Talán ránk gondolsz, vagy valami krimi van a Tv-ben.
Sajnálom, hogy nem lehettél velünk. Nagyon szép volt.
Köszönöm.

1989.

HABOS LÁSZLÓ

CSILLAGNÉZÉS

*"Mi szépnek volt látható a holtaknak házában,
az Te voltál énnekem szerelemnek lázában."*

(Részlet a Legfényesebb csillag című verséből)

Újra öröm a durva hajnali ébredés, pedig egyre többször teszek csodálatos utazásokat a szabadság birodalmában nyugodt, édes álmaim alatt. Könnyebb elindulnom a nehéz valóságban, mert van kire, mire gondolnom az ébredés pillanatában. Tudattalanul öltöm magamra rabruhámat létszám ellenőrzésre állva sorban. Tudatom erre a rövid időre elsuhan egy kicsit álmat őrizni - talán egy kedves álmat, egy igazán kedves lányhoz.

A következő bevonultatást követően megérkezett Gyuri testvérünk, a tizenegyedik láncszem. Fontos volt mindig számunkra, hogy újonnan érkezett testvérünknek minél hamarabb eljuttassunk egy szentostyát. Sikertült megfűzni Palit, a még el nem vadított ügyeletest, hogy kinyissa a befogadó zárka ajtaját.

Amíg köszöntöttük testvérünket és barátaim takarásában voltam, sikerült átadnom Gyurinak a szentséget. Sajnos ő is börtön fokozatú büntetést kapott. De mivel a börtönkörlet tele volt, így a fogházban szállásolták el. Örültünk új testvérünknek, s igyekeztünk megismertetni vele e különös világ napos és árnyékos oldalait.

Az egyik nap azzal fogadtak zárkatársaim, hogy egy idősebb cigányember keres égen-földön. Valamilyen szemüveges írnotkut, akinek még itt kell lennie és nem Jehovista, de katszolgos. Dezső próbált megtalálni. Gazdasági szállító munkás volt, még régen Imi cellatársaként ismertem. Kevés ember volt, aki kiérdemelte a rendes jelzöt, de Dezső ilyen volt. Örültem a találkozásnak.

Még Imitől tudtam, hogy annak idején testvére helyett ült, mivel neki nem, míg testvérenek igen nagy létszámú családja volt. Most saját bűneiért vezekelt.

Sajnos Gyurit áthelyezték a börtönkörletbe. Alig néhányszor sikerült beszélgetnem új testvérünkkel. Nyugodt fiú volt, tiszta tekintetéből kedvesség áradt felém.

Varázsló sikeresnek tekintette tevékenységét velünk szemben, s mivel nem látott problémát a továbbiakra nézve, megszabadult tőlünk. Így mindegyikünk a

lakószintjéhez tartozó nevelő "szárnyai alá" került.

Tanci testvérem kissé fájdalmas arccal tért vissza a fogorvosnál tett látogatása után. Fogfájás esetén a "mezítlábas rabok" számára csak a fájós fog kihúzása volt az egyetlen gyógymód. Megszabadították testvérünket a lyukasnak hit fogától, ami történetesen egészséges volt. A tévedés korrigálására a fájdalmat okozó foga is a szemetes kosárba került.

Megjelent T. hadnagy, érdekes és külön színfoltja a sötét smasszer állománynak. Az V. épület felső szinti elíteltállományának lett a nevelőtisztje.

Néhány hetes tevékenykedése után meghirdetett egy klubfoglalkozást. Elvitt minket a kíváncsiság.

Az első alkalommal még néhány Jehova tanúja és balesetes elítelt is eljött. A nevelő vitaelőadást tartott az irodalomról. A későbbi klubfoglalkozásokon már csak mi vettünk részt.

A vitaelőadásnak indult témamegbeszélés a művészetekről való eszmecserévé alakult. Valójában kíváncsisága felénk irányult.

Kölcsönösen jó benyomásokat szereztünk egymásról. Közvetlen magatartása oldotta a feszültséget a falon, mely a fegyőrök és az elítéltek között húzódott. Mivel ő egyenruhát viselt, az a bizonyos "három lépésnyi" távolság megvolt köztünk.

A hetek múltával igénnyé erősödött bennünk a rendszeres "klubfoglalkozás", mely a későbbiekben már csak a nevében maradt az. Őszinte ismerkedési beszélgetésekké váltak az együtt töltött órák. Meglátta, mert meg akarta látni az embert a rabruha mögött. Szellemi síkon leomlott a fal köztünk.

A vamzerek felfigyeltek ránk, ezért óvatosan folytattuk a későbbi "foglalkozásokat". Értékes élményeket nyújtott hétről hétre számomra ennek az okos és érdekes ember a gondolkodásmódja, magatartása.

A nyár folyamán Józsi is hazamehetett egy hétre. Nagy érdeklődéssel vártam beszámolóját élményeiről. Miután ismertette közösségünk számára az eltávon tapasztalt élményeit, félrehívott. - Van egy baj! Belezúgtam Gabiba! - mondta. Mint akit nyakon öntenek egy kancsó hideg vízzel, úgy éreztem magam. Barátom csak mesélt, mondta élményeit e kedves lánnyal töltött találkozásának eseményeiről, miközben a féltékenység keserű érzése kerítette hatalmába szomorúvá vált telkemet. Fájt magatartása, de nem tudtam haragudni igaz barátomra.

Megértettem, ami a kialakult érzéseit illeti. Igaz, belém nyilallt a felismerés, hogy fordított esetben én nem tudtam volna ezt megtenni.

A következő napokban, hetekben sokat és mélyen beszélgettem testvéremmel ezekről a dolgokról. Nem akartam rivalizálni, s nem tudtam eldönteni, hogy melyik érzésemet nyomjam el a másik miatt, a barátságát, vagy a szeretemét. Féltettem e törékeny kapcsolatot, s mivel Józsi lépett, nekem is lépéseket kellett tennem Gabi felé. Izgatottan vártam reakcióját. O nem gondolt úgy ránk, ahogy mi őrá.

Más a kerítésen inneni világ érzelmi mértékegysége. Amit mi mázsának gondolunk, az odakint grammokban volt mérhető. Haladtam tovább a megkezdett ismerkedésünk ösvényén, a kialakult mély érzéseimmel.

Az idő nem állt meg magánéletű problémáim miatt. Dolgoztam, tanultam, akkor éppen pszichológiai könyveket tanulmányozgattam, és Heinrich Böll novelláit olvastam. Igyekeztem lekötni magam, és igyekeztem közkedvelni ügyeleteink is lekötni minket mindenféle takarítási tevékenységekkel. Az egyik ilyen "jóember" - aki egy vállalati kiránduláson borult buszával szakadékba, s okozta több ember halálát - irányította munkánkat.

A probléma az volt, hogy nem találta meg a megfelelő hozzáállást. Bizonyára megvolt az oka magatartásának. Reménytelenül küzdött az ártatlanságáért, a busz műszaki állapotát hibáztatta a történetekért. Akármilyen más oka is tehetett viselkedésének, mindenesetre nehezen viseltük szívatásait.

Embertelen hangnemben kiabált velünk, amikor valaki odaszólt neki, maradjál, te "tömeggyilkos", ezek után észbekapott, és sértődötten visszafogta magát.

Szellemi szigetté váltak a klubfoglalkozások. Nagyszerű közös élmények mellett közös egyéni élmények keveredtek. Ugyanis például amikor komolyzenei lemezeket hallgattunk, például Vivaldi Négy évszak albumát, együtt ültünk a teremben, de mindenki a saját belső világában utazgatott a kellemes dallamok hallatán.

Úgy hozta a sors, hogy Dezső is a kilences cellába került. A Tanú zárkatársaim tartottak a cigányembertől, és megdöbbenve látták örömet eme személy közelsége kapcsán. "Rend" tett a zárkában, mivel annak idején is ez a jóember tartotta kezében a "gyeplőt" kollégáival szemben, a megszokott életvitelt folytatta. Olyan kivételezett helyzetbe kerültem szememben, mint annak idején Imre testvérünk.

Igazán szeretett ez az ember, de nem érdekből, vagy alárendeltség érzetből. Sokszor, amikor az éjszakám nagy részét más számomra fontos dologgal töltöttem, és nehézkessé vált a reggeli felkelés, akkor hagyott aludni. Vagyis vigyázott rám. Letakart pokrócával úgy, hogy a belépő smasszer sem vett észre. Ő mint takarító nem ment reggelizni, de hozatott nekünk mindig kenyeret, s amikor "időben" felébresztett, szinte megterített asztal várt. Persze megvendégeltem a hazai készletemből és örömmel étkeztem ezzel az emberrel.

Józsi a felszer, raktárban dolgozott. A raktári polcok keszkezaságában talált olyan helyeket, ahol elrejtette anyagainkat. Így ő tett a "postásunk", vállalva ezt a lebukás veszélyét rejtő tevékenységet.

Az egyik Jehova tanú munkatársunkat és unokatestvérét nem katonai szolgálat megtagadásának büntette miatt ítélte el a bíróság, hanem a szolgálat elől külföldre távozás büntetése miatt. Ezek a fiúk a bécsi lágerben éldegéltek és várták sorsuk alakulását, amikor egyikük édesapja kiment utánuk és hazaráncigálta őket.

Érdekes élményeikről tartottak beszámolókat számunkra. A láger életéről, a sok különböző nemzetiségű, országukat a jobb élet reményében elhagyó emberekről, teljes családokról. Lepusztult épületben - melyet maguk a lágerlakók tettek olyanná - éltek együtt arabok, afrikai néger, délszlávok és más nációk szökevényei.

A két srác unatkozva várt okmányaira. Néha sétáltak a városban, de dolgozni nem mentek el, mint oly sokan a lágerlakók közül. Hitük miatti üldözöttségükre hivatkozva jó eséllyel várták valamely ország befogadási készségét. A bizonytalan várakozás keltette feszültségekkel teli légkörben könnyen alakultak ki konfliktushelyzetek.

Késeléses, brutális verekedések, hölgyek elleni erőszakok, lopások közepette éltek. A gyülekezeten esett csorba kiküszöbölése érdekében "lökdöste" őket szülői és felekezeti tisztségviselői mivoltában az apa egészen a börtön kapujáig.

Tanci az idősebb zárkatársaktól megtanulta az üvegfonás rejtélyeit. A "kábelosoktól", azaz a Kábelüzemben dolgozóktól lehetett beszerezni a színes műanyag drótokat, melyeket ügyes technikával a smasszerektől beszerezhető szeszes üvegekre fonták. Komoly értékkel bírtak ezek az alkotások a feketepiacon.

Voltak, akik vásároltak emléktárgyként, így igazi üzemággá vált néhány kitarató, szorgos kezű elítéltnél. Testvérem megajándékozott egy ilyen üveggel, melyre díszítő minták helyet az "ikthüsz" görög szót írta, mely jelentése: hal, mely az öskeresztények jelképeként vált közismertté.

A szeptemberi beszélőre Gabriellát hívtam. Vártam nagyon a személyes találkozás lehetőségét újra. Az ANH munkáltatónöje szerette maga körül a virágokat és mindig friss virágokkal díszítette a géptermet. Megkérdeztem, tudna-e hozni pénteken egy csokorral, mert ha igen, nagyon szépen megköszönném. Sejtette, hogy mi a szándékom a virágokkal, mivel egy hatalmas csokorral hozott.

A körletre vonulásunkkor Géza és Z. Laci munkatársam kezében is került egy-egy csokorral. Balszerencsénkre belefutottunk a parancsnokhelyettesbe. Ki emeltetett hármunkat a sorból. Kérdőre vont, hogy honnan loptuk ezeket a virágokat. Látva társaim megszeppenését magamra vállaltam a probléma megoldását.

- A géptermet díszítő virágokat kértem el a munkáltatótól, hogy ezzel kedveskedjem beszélőn a hozzátartozómnak - válaszoltam.

- Ez szabályellenes és ezzel fegyelmi sértést követtek el, amiért kiállítom maguknak a fegyelmi lapot - mondta felelősségre vonási hangnemben. Vállvonogatásom mellett megjegyeztem:

- Csupán a testemet tudják bezárni, a telkemet nem.
- Vasárnap nem tesz beszélője! - kiáltotta felém.
- Amennyiben hiába jönne el a látogatóm, az esetben

kártalanítsák az ideutazási költségeit - válaszoltam hanyagul. Sikerült kellően felidegesítenem a századost, talán ennek is volt köszönhető, hogy a virágok nálunk maradhattak, nagy örömünkre. (A szituációhoz kívánczik, hogy a kollégánk annyira megijedt a parancsnokhelyettestől, hogy a fegyelmi lap kitöltésénél nem tudta megmondani a saját nevét.) Boldogan adtam át a kedves lánynak az ily nehézség árán megszerzett ajándékot. (A fegyelmi tárgyalásról a parancsnok elzavart, mondván, ilyen hülyeséggel nem foglalkozik.) Nagyszerű volt a személyes találkozás, hisz olyan varázsa van ennek a lánynak, amivel nem tehet elégszer betelnie az embernek.

- Órákig néztem volna, olyan szép volt, és olyan szépen mesélt mindenkiről és mindenről, ami akkoriban történt vele és körülötte. Fájó volt tudomásul venni, hogy hamar elszaladt a rendelkezésre álló idő. Motozásunk utáni sorban állásunkkor láthattuk még a látogatóinkat. Látszott az együtt érző szomorúság rajta, ahogy ott ült a virágtartó csiszolt kövén.

- Az esti vacsoránál volt bőven "játék", az édes szájúak nagy öröme. Még az volt a szerencse, hogy megengedték, hogy bevihessük a beszélő maradékait, mivel én alig tudtam enni. Zavart a szituáció, nem akartam, hogy arról szóljon a találkozás, hogy a kellemes ízek hiányának féktelen pótlása vegye el a figyelmemet. Ennek megvalósítását a közös vacsorára hagytam.

A zárka állománya is átalakult. Többségbe kerültek a Jehova tanúi és ennek megfelelően olyan Tanús cella tett. A zárkaparancsnoki teendőket is egy Tanú látta el, abból az igazi "kockafejű" szabályember félemből. Az ő feladata volt a zárka és a folyosó takarítására kinevezni az elítéltársait. Persze ezt szabályos körforgásban kellett volna végezni, de valahogy a testvéreire ritkábban került sor.

Számításaim szerint hetekkel később került volna rám a sor, s mégis engem jelölt ki a folyosó takarítására. Megkértem, hogy számoljon utána, mert szerintem nem én következem. Erre ő nem volt hajlandó. Megmakacsoltuk magunkat. A lényeg az, hogy nem lett feltakarítva a folyosó. Bevamzerolt a smasszemál, aki kérdés nélkül felszólított a munkavégzésre, ráadásul egyedül, pedig ezt a munkát két ember szokta elvégezni. Egy mázsás betontömböt kell a pokrócon két vasrúd segítségével föl-le húzogatni a hosszú folyosón. Elkezdtem a feladat végrehajtását, nem törődve a gúnyolódó báméskodókkal.

Feszült karokkal húztam, amikor hirtelen az addig nehéz betontömb könnyedén csúszott a kövön. Felnéztem, és Józsi testvérem mosolygós arcát pillantottam meg magam mellett. Jól elbeszélgettünk munkavégzés közben.

Örömmel készítettem elő az étkezési sarkot a hétvégi vacsoránkhöz. Elég volt csak Dezsővel közölnöm, hogy meghívtam testvéreimet ma estére. Barátként tisztelte a

fiúkat és személyes jelenlétével "biztosította" a teret étkezésünk időtartamára.

Józsi a szomszéd zárkából mindig korábban ájtott segíteni a terítésben. Közösén elkészítettünk két csajkányi teát. Mindenki elhozta a kapott kenyéradagját és valamit a "közösbe" szánt ételéből. Testvéreimnek köszönhetően kellő mennyiségű humorral fűszerezve fogyasztottuk el ilyenkor vacsoránkat.

Napok választották el két nagyszerű testvérünket a szabadulástól. Ők "rövididősek" voltak, mivel tizennégy hónapig élvezhették ezt a "nagyszerű életet". Szevi, a mindig adni kész bátyusunk, és Tanci a fiatalos lendületével, sokszor szereztek nagy örömet mindannyiunknak, fontos szeméi voltak az erős BKV láncnak. Sok sikert kívántunk nekik a szabad élet örömeihez, mely számunkra még szinte elérhetetlen távolságúnak tűnt.

Reménykedtem, hogy talán novemberben eltávra mehetek, de sajnos ez csak remény maradt. Időnként behivatott magához a Tanár úr, csupán azért, ahogy ő mondta, hogy egy "értelmes" emberrel is elbeszélgessen. Lefárasztották az egyszerű lelkek ügyes-bajos nyafogásai, a talpnyalók vamzerkodásai, a számára is értelmetlen munkája. Szemmel láthatóan hiányzott neki az irodalom. Ilyenkor ugyanis jókat beszélgettünk József Attiláról vagy Adyról. A sok-sok értékes beszélgetéseinkkel igyekeztünk erőt adni egymásnak amonoton hétköznapiakon testvérbarátainkkal.

Az egyszerű elítélt társak számára is megpróbáltam elérhető lenni, és ama néhány Tanú srác számára is, akik mertek önmaguk lenni. S. Zoli Jehovatanúja fiúval "komák" lettünk, ő nevezett így, és ez jól esett. Valamelyest magányosan élt a nyájban. Igen szegényen, nehezen élt "otthonában" (albérletben) felesége és kicsiny gyermeke. Zavarta a tehetetlenség, hogy nem tudja kellően támogatni családját. Velem osztotta meg gondjait, valahogy szégyellte hittestvérei előtt szegénységét, s talán bántotta is, hogy nem segítik megfelelően családját.

Kérdőre vontam az egyik vezető Tanút, persze név nélkül említve, hogyan is működik náluk az egymásra figyelés, és hogyan lehet, hogy van szegény és dúsgazdag Jehova tanúja is?! A válasz lesújtó és jellemző is volt egyben, miszerint: "A világon sehol sem éhezik Jehova tanúja!". Lehet, hogy kenyérben nem, de szeretetben és odafigyelésben biztosan voltak éhezők. Az egyszerű gondolkodású tesók könnyedén tartották be azt az íratlan szabályt, hogy a Biblián kívül ne olvassanak más könyvet, de a "gondolkodók" nehezen tudták teljesíteni.

Csak kevesen vállalták, hogy csatlakozzanak mellénk a kultúrteremben "csiszolni tudásukat" a világ jobb megismerése érdekében. Ilyen "bátor" tesók voltak B. Imre és K. Marci, akiket tiszteltem és szerettem is. Örömmel cseréltem véleményt velük az olvasott témákról.

A hétvégi napokon a szolgálatban levő smaszerek némelyike sűrűbben portyázott a börtön udvarán és a cellákban. Általában csillagszerzési indíttatásból igyekeztek fegyelmi sértésen érni valamely elítéltet. Főleg a katszolgos rabok motozásánál remélhettek tiltott irodalmi anyagot begyűjteni. Több alkalommal ellenőriztek engem is ilyen céllal.

A sikertelen próbálkozások után dühükben elzavartak borotválkozni. Akadt olyan nap, amikor háromszor küldtek arcszörzetem eltávolítása céljából a zárkamba. A börtönparancsnok jól kihasználta a leggyengébb jelleműek legundorítóbb magatartását, a vamzerkodást. Az embereinek nevezett informátorait nem csak az elítéltek, hanem a nevelőtisztjei megfigyelésére is alkalmazta. A füleseknek értékük volt, a hírnökök ebből éltek. Pozíciójuk megtartása érdekében kifejlesztették érzéküket és a semmiből is tudtak eseményt kreálni. Lehetetlen feladat volt a gyanúba kevert elítéltek bebizonyítása ártatlanságát.

Ha valaki nem úgy táncolt, ahogy a parancsnok fűtyült, arra hamar keserű sors várt. Ha valaki túl sokat tudott, az is veszélyessé vált. Nem lehetett kiszállni ebből az ördögi körből. Aki mégis megpróbált - mert elege lett az aljasságokból -, azt könnyedén elintézték. Kifogyhatatlan tárház állt a parancsnok rendelkezésére minden emberével szemben. "Gyanúba keverni és állandóan bizonytalanságban tartani" - ezzel a fegyverrel tartotta fenn egyeduralmát birodalmában.

Gézának a beszélői szabály megszegésért fegyelmi lapot állított ki az ügyeletes tiszt.

Testvérünk ugyanis megsókolta feleségét a beszélője folyamán. Miután megtudtuk a történetet barátunktól, viccelődve jeleztük többben, hogy egy ilyen fegyelmi lapot mi is örömmel vennénk.

Az egyik nap meglátogatott minket a munkahelyen Tanci. Őt igazán érdekelték a számítástechnika és a "masinák", értett is hozzájuk. Elég sokat beszélgetett szakmai szempontból a munkáltatóval és ezt már mint szabad ember is folytatta.

Most mint ANH "alkalmazott" jelent meg az igazi munkáltatónkkal. Ajándék volt testvérünk erre a napra, beszámolt eddig eltelt szabad életéről, terveiről. Mi is elmeséltük az itteni életünk említésre érdemes epizódjait.

Igazán kedves leveleket kaptam Gabriellától. Többször is megköszönte barátságomat, szeretetemet. Várta, mert fontosak lettek számára leveleim. Ez nagyon jól esett és jó volt a tudat, hogy barátja lehetek.

Ugyanakkor úgy éreztem, nehéz lenne lemérni azt, amit ő adott nekem leveleivel s azzal, hogy esténként nézi velem a csillagokat, miközben szeretettel gondoltunk egymásra. Éreztem leveleiből, hogy őszintén várt eltávra novemberben. Fontossá vált számomra, talán mindennél fontosabbá.

A könyvtárban tett sétám után vakargattam a fejem, hogy mi fér még bele a hátralevő százhusz napba. Csendesen, észrevétlenül beléptünk az év utolsó hónapjába. Esténként, amikor nem tudtam aludni, a

csillagnézések után boldogan feküdtem az ágyamon, és Gabriellára gondoltam. Azokon a helyeken, eseményeken jártam, amelyekről a leveleiben írt. Átéltém magamban ezeket az "élményeket". Ott kerékpároztam mellette az ötpróbákon, vagy a Pátkára vezető úton. Ott voltam a kis csapataival az élményekben gazdag kirándulásaikon. Részt vettem a közösségi találkozókon is, és a kulturális programjaikon. És ott voltam betegápolóként ágya mellett. Olyan szépen írt mindenről, hogy nem volt nehéz elképzelni, s mivel vágytam nagyon vele lenni így, útra keltem gondolataimban.

Szinte állandó viccelődések céltáblája lett Géza testvérünk a "lombrágó" (vegetáriánus) "életmódjával". Csajkájában hozta ez előző nap kapott, a konyhán adventista barátja által elkészített ételt. Jóízűen falatozott a számára finom levesekből, tésztaból, főzelékekből. Beszámolt testvérem nekem ezen életmód számára tapasztalt előnyeiről. Az általános börtönkoszt túlfűszerezett ételei (heti rendszerességű kakaspörkölt) gyomorpanaszokat okozott. A lombrágós ételek fogyasztásával megszűntek ilyen irányú panaszai. Sőt, ízületi fájdalmainak elmaradásait és agyi frissességet tapasztalt. Magatartásában nagyobb türelmet, szelidséget észlelt a zárkatársai emberi gyengeségei iránt. Adventista barátaitól kapott receptek alapján készítette el kedves felesége a tartós élelmiszereket, mint például a "vegás kolbászt". Közös vacsoráink alkalmával időnként megkóstoltuk e finom és ízletes ételeket. Szegénykém, néha aggódva jegyezte meg: "Több nap, mint kolbász!", amit csomagja megérkezése után megfordítottunk: "Több kolbász, mint nap!".

Készültem a harmadik börtönben töltendő Karácsonyra. Jó volt látni a bezártságtól való búcsúra készülő testvéreimet, Janit és Licit. Végigjárták az utat, mely nem volt könnyű, és közben igazi értéké váltak mindannyiunk számára. Bátran állíthatom, beleírták nevüket a börtön emlékkönyvébe. Megalkuvást nem tűrő, szilárd, egyenes jellemmel húzták le az idejüket.

Emlékezetesek voltak mindig az "utolsó vacsorák", melyeket a szabaduló testvérünk cellájában ültük meg. Jókedvűen és ugyanakkor meghatódottan emlékeztünk a megélt "ilyenolyan" eseményekre, jóízűen fogyasztva ezen alkalmakra félretett finomságainkat.

1985.

MERZA JÓZSEF

JÓNÁS

Az elmúlt héten mérsékelt mennyiségű hamu került a fejünkre a vallási hagyományunk által szépen kialakított szertartás keretében. Megszokott

öltözetünket nem kellett darócköntösre cserélni, s a templomból kijöve letörölhettük homlokunkról a feltűnő nyomokat. Formális bűnbánatból elég ennyi. Ismeretlen marad, hogy ki, mit, mennyi ideig hordoz lelkében az emberi élethez szükségképpen hozzátartozó elmúlás gondolataiból. Abból, hogy mit teszünk kimért életünkben, és jól vagy rosszul tesszük-e azt, amit megvalósítunk szándékainkból. További megfontolás tárgyát képezi, hogy a rosszból mi a tökéletlenség, gyengeség, és mi az, ami bűnnek nevezhető. Jó lenne egyszerűsíteni a dolgokat, megúszni egy kiadós szertartással, elhinni egy szenvedélyes próféta szavait és reménykedni abban, hogy az előírt bűnbánat megment minket Isten haragjától.

Jó lenne niniveinek lenni. Nem tudakozódnunk a megjelenő próféta előéletéről, hozzánk érkezésének módjáról, szövegének hitelességéről. Elhinni, hogy valóban nem mehetnek így tovább a dolgok, mert megbüntet minket Isten. A végeredményt tekintve, nem is voltak olyan megátalkodottak a niniveiek, ha ennyire magukba tudtak szállni és nem kezdtek okoskodni, magyarázkodni, vitát kezdeni a frissen jött tolmáccsal. Lélektanilag nincs kidolgozva a megtérés története, kissé jókaias, mondhatná valaki, talán jó hívőhöz illő, mondhatná más. Ha megintenek minket, ne sokat lelkizzünk, hanem igazodjunk a tekintéllyel feddő szóhoz. Szerintem inkább az az igazság, hogy oktató történetről lévén szó, ezzel a mozzanattal nem kívánt foglalkozni a szerző. Mert hát mindenki tudja, miféle műfajhoz tartozik ez a könyv, s a következetesebbek nem is tennék hozzá a záradékot: “ez az Isten igéje”.

Erre a műre képes a zsidó tapasztalás. Újra és újra megjelennek a feszültségek Isten és emberek között. Ismeretes a törvény és látható az eltérő gyakorlat. A zsidó antropomorfia haragot, bosszút, megtorlást gyanít. Hiszen elég sok a baj, betegség, ellenség – nyilván azért, mert valaki bűnt követett el, ha nem ő, akkor az apja, s Isten büntet. Valamit valamiért. Ez az egyensúly törvénye. Az embernek meg kell ijednie, össze kell húzódnia, hogy szent legyen a béke. Még kétezer évnek kell eltelnie, hogy valaki megfogalmazza a tételt: “Isten mestersége a megbocsátás”. Egyelőre azonban maradunk az úgynevezett igazságos Istennél, sőt még az is megtörténhet, hogy a magában rosszat forraló Isten igazságtalan is, mint Jónánál.

Itt azonban egy jó kimenetelű drámát látunk, kicsit sematikus megírva, negyedrészt máshonnan véve, hiszen annak csak hangulatában van köze a forgatókönyvhöz. Sokkal rosszabb vége is lehetne a történetnek, megismétlődhetne Szodoma, vagy ellenséges csapatok jelenhetnének meg és kardélre hányhatnák a bűnösöket. Dehát bűnbánatot tartanak a niniveiek és Isten elveti korábbi gonosz terveit. Rossz út – helyreigazítás – ígérek. Ez megy a világban, ez az ismétlődő történet. Változnak a szereplők, cserélődnek a hangsúlyok. Tegnap rossz volt, ma jó, lehet

reménykedni, hogy talán holnapután is jó lesz. Folyik a szövetségkötő felek napi párharca.

Elég kilátástalan ez a történet. Nem tudom, mennyire vannak tudatában a szereplők a dráma mozgató erőinek. Mit vetítenek a transzcendenciába, milyen távolság van ég és föld között, nagyobb-e mint ma, vagy sokkal egyszerűbb, közelebb a kapcsolat, mint két-három ezer év elvont teológiai munkálkodása nyomán. Küldés, menekülés, hajók, halak, hamuszórás, darócruha, tők vagy ricinusfa szoros kapcsolatban a Mindenhatóval a kegyelemtan apparátusa nélkül. E történetben nem kell nagyon elrejtteni Istent, ott van Ő a jelenetekben, akár rá is festhetnénk a képekre. A kapcsolat elég konkrét, Jónás azonnal érzi, hogy baj lehet, gyorsan reagál, aztán kínjában – mit tehet más – elmondja az üzenetet. Ezzel kész is van, többet nem vállal. Vége a harmadik felvonásnak, kiül a nézőtérre és onnan figyel: elképzelése szerint alakul-e a negyedik. Bosszankodva látja, hogy nem, elégedetlen is, de a rendező helyreteszi. Jónás elgondolkodhat: jól mondta-e a szövegét, szükség volt-e ekkora dramatizálásra, mi a niniveiek véleménye róla és közléséről. Isten megmagyarázza alaposan lendületbe jött prófétájának, hogy az a jó drámaíró, aki át tudja írni a történet végét. A történet folyamán alakul ki a mű, jön a váratlan fordulat.

A tanító elbeszélés írójának lehetett tapasztalata a rossz és jó periodikus változásáról, de nem lehetett tapasztalata a következő évezredekéről, amikor majd ugyanez megy tovább változó népekkel, már gojokkal is, változó sőt gyarapodó prófétákkal és vallásalapítókkal, miközben Isten egyre kevésbé jelenik meg csipkebokorban, nem ül le vándorként egy sátor előtt, nem bírkózik egy éjszakán át zsidó partnerével, hanem visszahúzódik mennyei trónusára és az emberekkel való közvetlen kapcsolatot inkább Fiának Anyjára bízta. Egyébként minden ugyanúgy megy tovább. Ha emelkedetten akarjuk szemlélni, olvassunk Madáchot. Az ember csinálja a dolgait, időnkint kezébe temeti a fejét vagy falba veri mérgében, mert próbálkozó egéreként rájön az élet labirintusának sok-sok zsákutcájára. A történelem újból és újból produkálja a kritikus helyzeteket. Ilyenkor nagy egyéniségek jelennek meg, személyükben testesítve meg a katasztrófát előidéző vagy elhárító erőket. A felületes szemlélő majd őket látja, a felületes történetírás majd az ő képüket nyomtatja a megfelelő fejezet lapjaira. Fáradtságosabb dolog összegezni, gondosan értékelni és megérteni akarni mindazt, ami történt. Jónás nem elég érett személyiség ehhez. A tantörténet szerzője feljebből nézi a dolgokat, okokat keres, de istene haragos, rosszat is forraló, bár kiengesztelhető.

Jó. A kritikus – történelmi és irodalmi ismeretei birtokában – befejezi írását és hátradül. Végeredményben mindenki szimpatikus ebben a történetben – a hajósok, a niniveiek, az Isten – egyedül Jónás szerencsétlenkedik kezdettől a végéig. Nem lehetett volna jobb személyiséget kitalálni helyette?

Koncepciózusabbat, empatikusabbat? A kérdésre nemigen fogunk választ kapni, a megírás ideje és módja a múlt kódéba vész. De itt van a mai világ. Ha nem akarjuk azonnal felvenni az eddigi írásunkért járó honoráriumot, akkor bőséggel vannak kérdések, amikre jó lenne válaszolni. Van-e szükség ma prófétákra? Hányra? Miről kellene ma prófétálni? Ki küldi a mai világ prófétáit? Idegenből érkező prófétákat csodálunk, vagy megpróbálunk továbbra is saját gyökereinkből építkezni? Külföldön már nehezen eladható eszméknek örvendünk ahelyett, hogy megpróbálnánk előbbre nézni?

Kihez kell szólni a mai prófétának: asztaltársasághoz, templomi gyülekezethez, felekezethez, néphez, minden néphez? Akárből lehet próféta, vagy hivatalból vannak próféták? Papi dolog-e a prófétaság, vagy a legjobb hagyomány szerint bárki vállalkozhat rá? Opportune, importune? Bünt követ-e el, aki szünetet tart, vagy, buzgó vasárnapi szónokként, megállás nélkül kell figyelmeztetni az embereket eltévelyedéseikre? Nem kellene-e időnkint meghallgatni őket is, hátha eredményesebb lenne a mondanivalónk? Hiszen Jónás esetéből látjuk, hogy nem mindig az lesz, amit mondunk, a próféta is tévedhet. Bár hihetjük, például képzettsége alapján, hogy Isten embere, dehát mégsem Isten. A prófétai tévképzetek szörnyű károkat okozhatnak. A vallás százezermilliókat tud egymás ellenségeivé tenni.

Nehéz helyzetben vagyok. A prófétálás biztosan nem csúcserték, mégis kötelezőnek érzem, hogy valamilyen formában kifejezzem meggyőződésemet. Ámde nem tudok kiállni a Nyugati aluljárójába, és nem járok konferenciákra. Az egyik vásári dolog, a másikat elcsépeljük. Többnyire következmények nélkül megyünk el a következő meghívó helyére. Értékét vesztí, ha valamit túl sokat csinálunk, ha egyre másra bonyolítjuk a programokat. Ha erre állunk rá, annyi lesz belőlük, mint égen a csillag. Az ember csak egyszer-kétszer képes életében igazi fellobbanásra. A legjobb, amit közben tehet az, hogy takarékon ég. Nem hideg, de nem is lángol. Van. A takarékon tartott láng ugyanis fellobban, ha belekap a szél.

Jézus tudott prófétálni, meg is tette: voltak szikrázó fellobbanásai. A három év hétköznapijában azonban tanító volt. Szerette csinálni, tudott beszélni az emberekkel és az embereknek. Szerették hallgatni, mert más volt, mint a mesterségüket űzők. Tanítani jó, mert gondolkodhatunk, megforgathatjuk ismereteinket, s nem vagyunk kötelezve arra, hogy többet mondjunk, mint amire képességünk van. Lehet azt mondani, hogy "nem tudom", mert nem vagyok egyetemi tanár és lehet azt mondani, hogy "nem tudom" mivel egyetemi tanár vagyok. Szabad buzdítani fiatalos lendülettel és érett megfontolással és szabad hitetlennek lenni gyermekesen és késő öregségben.

A Gutenberg-galaxisból az elektronikus közlés világába átlépve mások a prófécia lehetőségei. Szükségtelen egy hal gyomrában ülve elutazni

Ninivébe, hiszen helyzetjelentésemet feltehetem a világhálóra, s aki nem akarja 16 és félszer felrobbantani a Földet, az hallgat rá. Nem mondhatjuk, hogy nem figyelmeztetnek minket, mert a papok rutinostorozásától kezdve, amelyet a templomból kilépve elfeledünk, meghallgathatjuk Aurelio Peccei, Willy Brandt, Helmut Schmidt számomra sokkal hitelesebb szavait az örületbe szaladó világról. Imádkozhatunk Szent-Györgyivel és aktualizálhatjuk King cselekvési programját, hiszen negyven évvel később mi is kezdünk belekóstolni a belföldi kisebbség elhanyagolásából keletkező gondokba.

Szóval, vannak értesüléseink, s ugyanakkor kiabálás helyett – amiből az átlagembernek szintén elege van – keressük a tisztességesen megvalósított mintát. Életeket keresünk, amelyek a tökéletesség ege alatt születtek és amelyek szerényen hirdetik: ennyire jutottam. Beszámolókat írunk, amelyek ugyanerről szólnak. Bevallják, hogyan találkozott a végtelen és a véges. Nyers torzóm is ilyen vallomás. Ennyit bírok. Majd múlik az idő, betöltődnek a rések és elsimulnak a durvaságok. Akkor majd érdemes lesz újra megnézni: hol állok.

Mást nem tudsz?

Mást is tudok. Ezt is írhattam volna.

Budapest-Ninive nagy város. Egy átlagos pesti polgár három nap alatt járná meg hosszában, két nap alatt keresztben. Jónás, a nagy lelki gyötrelmek után, fűgén ugrott ki a 7-es autóbusz gyomrából, hogy a belváros közepén elmondja az üzenetet. Előtte a Templom, a templom körül a vallásos irodalom boltjai. Jónás az aluljáró felé sietett. "Pusztul a drága magyar vér" – emelte magasra egy idős ember az igazi hazafiak hetilapját. Jónás elkerülte, de fülét megütötte a túlsó lejáró felől hangzó ének. A "Szent vagy, Uram" című énekgyűjtemény darabjait énekelte a szokásos helyen és időben egy, a kamaszkorán éppen csak túljutott fiatalember. "Bűnbánóknak menedéke" – visszhangozta Jónás, miközben lefelé szaporázta a lépcsőket. A virágáros öregasszonyok sorfala a helyén volt, a hajléktalanok már eltették hullámpapírjaikat és ócska paplanaikat. A metró szája felől finom péksütemények illata áradt. A földalatti teret azonban hangerősítő töltötte be. Ma nem koreaiak voltak, hanem egy energikus fiatalember tartotta kezében a mikrofont. "Térj meg Jézushoz, fogadd el Jézus hitét és élj új életet" – harsogta nagy lendülettel a hirdető.

"Mit akarok én itt?" – futott át a gondolat Jónás agyán és úgy érezte, hogy minden tagjából kiment az erő.

KOVÁCS TÁDÉ

ISTENEMBEN ÖRÜLNI AKAROK ÉS ÖRÖMÖT AKAROK OKOZNI, – MERT SZERETEK.

Eleget birizgáltam a lelketeket, egyetek és pihenjete meg egy kicsit. Imádkozom: Eleget sírtunk a sírókkal, Uram! Keseregtem az önvizsgálati kérdéseimre adott pozitív válaszok ritkaságán. Most örülni akarok, és örömmel is örömet okozni testvéreimnek. Ezért itt el se ismétlem a szeretet-definíciót, hadd örüljenek, hogy egyszer megússzák! Örülök Szofóniás prófétával, aki a néptelen, elárvult fővárosban miután kihirdette az ítéletet, az első olvasmány himnikus jövendölését zengte el arról, hogy népének fővárosa hogyan ujjonghat, mivel majd újra közötté él az Úr, és örül neki. Köszönöm Uram, hogy van vigasz! Fel lehet lélegezni. Nincs több kérdés. Örülök nekünk. Te! Minekünk! Örülök, mert vagyunk, s annak, hogy ilyenek vagyunk! Komolyan készek vagyunk megtenni egymásért és másokért minden lehetőt, minden valóban szükségeset, mindent, amire jogos igény merül fel. S fél szemmel arra nézünk folyton: vajon kinek gázolunk a szabadságába, kinek beszélünk lyukat a hasába, kinek tiporjuk meg jogos igényeit! Csak jogosakra ügyelhetünk, mert jogtalanokra nem lehetünk tekintettel! Különben leállna az élet, ha volna vétőjog. Örülök nekünk, mert tettetés nélkül szerettünk. Néha őszintébben is a szokottnál, de akkor elnézést kértünk. Gyöngédek voltunk egymáshoz, lankadatlanul fecsegtünk, ettünk, ittunk, ünnepeltünk, ping-pongoztunk, sírtunk és nevtünk, aludtunk és virrasztottunk. Tüzesedett a szövegeken és imákon begorombulásukra és lekerekítésekre a lelkünk. A kompletóriumot és az esti összefoglalást fél 11-kor sem hagytuk el. Volt, aki a szélvédőket mosta le titokban, vagy a szentáldozásról mondott le, hogy meleg szendvicsünk legyen, volt, aki mosogatást ajánlott fel. Volt, aki figyelmeztetett a szilenciumra, és volt, aki ezért nem sértődött meg. Van, akinek vendégszeretetét, pálinkáját, borát és történeteit élveztük, s üldözőinket se mindegyikünk átkozta el. Nagyokat vitatkoztunk és jó egyetértésben éltünk. A fennhéjázást alig-alig gyakoroltuk, gyakran alkalmazkodtunk az elkésőkhöz. - Örülünk Neked, Urunk és Nevelőapád anyósának, Szent Annának, aki megszülte Édesanyádat, Szűz Máriát. Örülünk az elmúlt négy napnak, ennek a gyönyörű vasárnapnak, a napsugárnak és a gesztenyefáknak, a málnának és a liliomnak. Örülünk ennek a falunak, amelybe eljöttünk, mint Édesanyád Ain-Karimba, ha nem is azért, hogy itt segítsünk, de azért, hogy elvonulásunk tölteteivel mindenütt segítsünk, amikor hazatérünk. Boldognak érzem Uram, testvéreimet, mert elhitték, amit mondtál nekik a

csöndben, a lelkiismeretükben, az imáikban, az olvasmányokban, s az egyéb nem kevés, és nem kevésbé hiteles szóban. Szívem ujjong az örömtől! Magasztallak, Uram! Jó volt itt lenni, és látni, hallgatni egymást, egymásban Téged. Hálás vagyok, hogy tekintetre méltattak meghívásukkal. Nagyon műveltél velem megint, amikor utolsó percre mindig készen lettem az elmélkedéssel. S nem kellett magnóra mondanom semmit, hogy a KA-nak meglegyen; s egyéb ágak, nemzedékek is örülhessenek neki, ha tudnak, vagy rámpirítsanak miatta, s kijavítsanak, mert az is öröm. Már most is másképp néz ki a szöveg, mint ahogy elhangzott, mert az imák közben átírtam, feljavítottam utólag. Ezért is hála Neked a többiekért. - Köszönöm az Elpidia bázisközösség bátor tagjait. Köszönöm, hogy kibírnak minket, és kibírjuk őket. A kevélykedőket már rég szétszórtad volna. Ha hatalmaskodnánk egymáson, már rég kiüztük volna egymást a világból. Látjuk a hatalmasok székeinek mai ingását. Hála azért, hogy néhány éhező felé lehetünk a kezed és a szíved, s luxusaktualitásokra nem sok forintunkat látják a gazdagok. Örülök, hogy a forintok folyásával gyarapszanak népedben az értelmes és Neked tetsző gondolatok. Édesanyád országában dajkálnak már, s valószínűleg is egy-két említésre és irgalmadhoz méltó ötletet, ha változó és rohanó világunkban nem is számíthatnak örök távlatra. Köszönöm, hogy Édesanyád nem négy napot töltött rokonánál, Erzsébetnél, hanem hét-nyolcszor négyet is, de azután ő is visszatért házába, ahogy ma mi is visszatérünk otthonunkba. Mert, ha készületlenségemben néha fárasztó volt is e négy nap, azért gyönyörű volt. De pont elég volt. A záróimák, a szentmise és az ebéd szépen koronázza Táborhegyi élményemet. Újra láttam tündökölni arcodat az igében és a testvéreim arcán, szavában, mozdulataiban, a süteményes tálat hozó kisfiú mosolyában, a tizenheten nevedben asztalhoz telepedők közösségében. Jó volt látni, de nem építhetünk sátrat ide az ebédlőbe. Fel kell-göngyölnünk hálósájkainkat, pokrócainkat, és haza kell mennünk! Gazdagabban és emlékezve. Kissé késleltetve élményeink elfecseresését, hogy mire megfogalmazódnak, már ne az itteni emlék legyen a foglalatuk, ne a *gyógyulni akarok, gyógyítani akarok*, ne a *veretes hitű leszek, ökumenikus leszek*, ne az *örökké fejlődni akarok*, még ma *újja születni akarok*, pillanatra sem akarva felejteni az evangélium közepét, miközben mindabba bele akarok folyni személyesen, vagy barátaim révén, amiben az evangéliummal nem ellenkező jó dolgok terén erőfeszítéseket tesznek az emberért, ne az elvonulás és magambavetés, rangsorolás és esélyegyenlőség-adás, minőség- és mennyiség produkálás, a győzni akarok, győzni akarom programja, az elköteleződés és tisztulás, felelősségvállalás és alárendelődés, hatékonyság és tapintat örvendő és örvendeztetés skatulyáiba tördelődjenek, hanem újjászületett életünk, feltámadt

szereketünk, simogató, vagy prófétai hangunk, az éppen szükséges, éppen jogos igényeket tekintetbe vevő személyes készségünk tetteibe és tőrésibe szerveződjenek. Úgy legyen! Ámen.

1988.

TURIÁK ILDIKÓ

AZ ÉHEZŐKNEK ENNI ADTATOK.

A Biblia a nyomort az egész emberi történelmet végig kísérő legnagyobb kihívásként állítja elénk. Megmérettetésünk alapja, hogy mihez kezdünk ezzel a kihívással. Isten az elesettek oldalán áll, velük azonosul, az ő nézőpontjukból lát minket. Ebből a nézőpontból pedig csupán kétféle magatartás fedezhető fel. Az egyik a szükség enyhítésére törekszik, a másik fenntartja vagy növeli a szükségét. Magatartásuk következtében az előbbiek Isten időfeletti országának örökösei, az utóbbiak az örök tűz várományosai. Gondolkodjunk bárhogyan is az Isten létezéséről, ítéletről, az élet halál utáni folytatásáról és a Bibliáról, nem tagadhatjuk, hogy a nyomor mind a mai napig a legnagyobb és egyre növekvő kihívás az emberiség számára. Visszaszorítására alkalmas választ találni egyre inkább a szó legteljesebb értelmében létkérdés. A földi élet, az emberiség életben maradásának és önmagunk biológiai élete megtartásának a kérdése. Úgy osztálybéli család a párizsi elővárosokban százszorosát keresi meg annak, amennyi jövedelem egy délkeletázsiai falusi háztartásnak jut. A Fülöp-szigeteken egy parasztnak két évig kell dolgoznia, hogy elérje egy New York-i ügyvéd egy órai keresetét. Az Egyesült Államok gyorsbűféiben és szupermarketjeiben évente 40 milliárd dollárt költenek Colára, majdnem kétszeresét Banglades bruttó nemzeti termékének. A század végére a világ lakossága 6 milliárd fő lesz, ebből 5 fog szegény országokban élni. Míg a gazdag nemzetek, tehát a Föld lakosságának 15 %-a a világ jövedelmének 80 %-át ellenőrzi, addig az emberiség 54 %-a az alacsony jövedelmű országokban él. Mintegy 3 milliárdnyi embertömeg a teljes jövedelem 5,4 %-ával rendelkezik csupán. Mérhetetlenül igazságtalan világrend ez! Néhány ország tékozolja el a föld minden emberét megillető erőforrásokat. Mivel pedig ezek az erőforrások végesek, azért ahhoz, hogy egyesek pazarlása lehetséges legyen, szükség van a nagy többség nyomorára. Sokaknak továbbra is kevesebbet kell fogyasztaniok, hogy néhányan többet fogyaszthassanak. A nyomorra, éhezésre, sőt mind nagyobb tömegekben egyenesen éhhalálra kárhoztatottak vágya nem csupán az életben maradás, a jóllakás, a már emberhez méltó, de még szerény élet. Az elérendő minta az irigyelt Északtól kölcsönzött. Ha

pedig Dél hatalmas embertömege Észak mindezidáig büntetlen mohóságával vetné rá magát a világ javaira, a gazdagok túlfogyasztásától már amúgy is súlyosan megrendült ökológiai egyensúly végleg felborulna. Észak azonban akkor sem kívánna osztozni, ha Dél kevesebbrel is beérné. Ezt a szakadék szélén mozgó kényes egyensúlyt kívánja fenntartani az igazságtalanság örökössé tételével. Azt akarja elérni, hogy változatlan maradjon a status quo, mindenki maradjon ott — szó szerint és átvitt értelemben —, ahol van. Ezért tehát egyre több fegyvert állít elő, s mivel a szegénységet nem képes legyőzni, megpróbálja a szegényeket legyőzni.

Elképesztően esztelen ez a rendszer! A tények feltárását, látását nem belátás, irányváltoztatás követi, hanem azok elfedése. A fogyasztói modell tarthatatlanságát eufémizmussal „fenntartható fejlődésnek” keresztelve próbálja elleplezni. Pedig a megkezdett úton fenntartható fejlődés nincs. Ami van, az nem tartható fenn és nem fejlődés. Pusztaság terjeszkedés legfeljebb.

Ebben a rendszerben a negatív visszacsatolás egyetlen eszköze a katasztrófa. Odáig minden lépést elkerülhetetlennek, minden áldozatot kívánatosnak állít. Értelmesnek tűnő érvek, okosan hangzó viták, előrelátónak vélt tervezés nyomán mondunk le sorra a földi élet sokféleségéről, természetes életfeltételeinek épségéről, az egyén felelősségéről, a kölcsönös részvétel és együttérzés jogáról, a megelégedés szabadságáról, a szeretetről. Nyitott szemmel és mégis vakon tartunk a szakadék felé. Lehet, hogy a jövő a hátunk mögött keresendő? A felfedezés, hogy az út, amelyre ráléptünk, nem vezet sehová vagy legfeljebb a katasztrófába, tovább gondolkodásra kell, hogy késztesse. A kihívásra nem felelet, a nyomor visszaszorítását nem oldja meg, ha csupán azt tudjuk, hogy merre nincs tovább. A zsákutcából visszatolatva járható útra kell lelni. A kihívás nagysága azt parancsolja, hogy ne csupán egyéni életstratégiát dolgozzunk ki, ne csupán az alamizsnálkodás eszközeivel enyhítsük a fennálló állapotokat, hanem emberiségméréteken is követhető, más modellt keressünk. Olyat, amelyre ráépítheti ki-ki az életét. Hol van ez a modell? Akit nem kábított el a fogyasztói élet csillogó, de mind kevesebbek számára elérhető és számukra sem sokáig őrizhető kínálata, most tétován néz körül. Előre nézve nem lát vadonatúj, még soha nem hallott eszméket. Hátra tekintve minden eszme megbukottnak tetszik, hiszen ezért lépett túl rajtuk a történelem. És mégis hasznosnak bizonyulhat a múlt szemétkosarában keresgélni. Kezünkbe akadhat az, amin még csak az imént léptünk túl. A kérdés csak az, hogy ez a lépés nem visszalépés volt-e. Nem lehetsé-

ges, hogy túlságosan hamar írtuk le azt, aminek jelszava alatt elmúlt nálunk 40, tőlünk keletebbre 70 élet-évünk? Azt az emberiség életében újra és újra felhangzó motívumot, amely az élet javaiban való testvéri osztozás világának megteremtéséről énekel. Azt, amit sem a jelszó árnyékában, sem előtte soha ki nem próbáltunk, aminek megvalósítására történelmi léptékű kísérletet nem tettünk. Az a társadalmi berendezkedés, ami helyette a közelmúlt életkereteit megszabta, maga is érezte a távolságot az eszme és a valóság között. Ezért az általa kialakított társadalmi formációt „létező szocializmusnak” nevezte, megkülönböztetve azt a szocializmus ideáljától. És egyébként is: hetven év a történelemben alig több, mint egy nagy lélegzetű zenemű előjátékának néhány akkordja.

A gondolat nemcsak bennünket nem hagy nyugodni. Gyors egymásutánban találkoztam többször is írássokkal, amelyek szerzőit ez a kérdés izgatja. Kezembe akadt a szocializmus iránti elfogultsággal legkevésbé sem vádolható Szoltsenyicin Rákosztály című regénye is. Ez még a keleti világrend összeomlása előtt született ugyan, de amit képvisel, mára sem vesztett időszerűségéből. Egy öreg, a „létező szocializmus” által megtapasosott, Sztálin börtönét megjárt forradalmár önmagával is vívódva fogalmazza meg benne érveit fiatalabb társa számára a szocializmus, egy szociális berendezkedésű társadalom mellett. Amellett érvel, hogy a saját bőrén szerzett tapasztalatai ellenére sem tekinthető leszerepeltnek a szocializmus eszméje. „Fiatalember — mondja —, el ne kövesse azt a hibát, hogy szenvedéseiből olyan következtetést von le, miszerint a szocializmus a hibás! Azaz, bármit gondoljon is, a kapitalizmust örökre elvetette a történelem. Még mielőtt gazdaságilag kimondták volna az ítéletet, már rég elítélték erkölcsileg! Igaz, túlságosan hirtelenül vettük a fordulatot. Azt képzeltük, elég, ha a termelési módot meg változtatjuk, és máris megváltoztattuk az embert. Pedig dehogya! Az ember biológiai lény. Ezer évek kellene, hogy megváltozzék. Szocializmust, de milyet? Ha azt mondjuk, demokratikus... ezzel csak bejelentettük, hogy nem fogunk nyakazni. De nem is az árubóságra lehet a szocializmust építeni. De az sem szocializmus, amelyik szüntelenül gyűlöletet prédikál, mert a társadalmi élet nem épülhet gyűlöletre. Végre szeretni akarunk. Ilyennek kellene lenni a szocializmusnak! Talán keresztényinek kellene lennie? — kérdi a fiatalabb. Keresztényinek? — tűnődik az öreg. Én csak azt mondanám, csak egyetlen valódi szocializmus létezik! Az etikus szocializmus. Nem nehéz elképzelni. Olyan társadalmat kell fölmutatni a világnak, amelyben minden emberi kapcsolat, az alapok és a törvények az

etikumból következnek és csakis abból. Minden elképzelést, azt, hogy hogyan neveljük gyermekeiket, s a gazdaságot is, erkölcsi alapokra kell helyezni.

Hogy mi az etikus szocializmus? — kérdi az öreg szinte önmagától. Az, hogy az emberek ne a boldogságra törekedjenek, mert ez is a piac bálványa, hanem a kölcsönös jóindulatra. Az állat is boldog, miközben szétmarcangolja áldozatát. Jóindulatra csak az emberek képesek egymás iránt. Ez a legfőbb, amit elérhetnek. A boldogság délibáb. Pláne a jövő generáció boldogsága. Attól nem leszünk boldogok, ha fehér kenyéren taposunk és belefulladásunk a tejbe, de már ma azok lehetünk, ha megosztozunk másokkal a szűkölködésben. Ha csak a boldogsággal és a szaporodással foglalkozunk, értelmetlenül népesítjük be a földet és félelmetes társadalmat teremtünk.” Az idézet élhető jövő teremtésére alkalmas ideálnak látja és láttatja a szocializmust. Ugyanakkor szinte hiánytalan listába foglalja a „létező szocializmus” téves elveit és gyakorlatait. Egy majdani új kísérlet elkerülendő zátonyait. Csupán az erőszakot hiányolom ebből a listából. A remény az, hogy az előjáték után végre talán megszólal a szimfónia. Az, amit néhány taktus után abbahagyott a kereszténység, és az, amit elrontott a „létező szocializmus”. Össze kellene rendeznünk végre a motívumokat, amelyek az Ószövetség, Jézus, az utópisták, a felvilágosodás eszményeinek megfogalmazói, Marx és a felszabadítási teológia képviselőinek hangszerelésében újra és újra felhangzanak. Ideje lenne egy közösségi modellre épülő társadalom építésébe a korábbi kísérlettől eltérő módon belefogni. Ha életképes akar lenni ez a modell, a gondolkodásukat ehhez a modellhez igazító emberek önkéntes és szabad társulása lehet csupán. Olyan embereké, akik felismerték egymásrautaltságukat, valamint az együttműködésben rejlő hatékonyságot, és ezért a szolidaritásra és a kooperációra épülő életstratégiát dolgoznak ki maguknak. Nem egymás ellen, egymás rovására, hanem együtt akarnak boldogulni. A másik emberben nem korlátozójukat, hanem gazdagításukat látják. Alulról építkezőnek kell lennie ennek a modellnek. A egyének társult tulajdonára épülő kis önkormányzatban élő, gazdálkodó és elosztó egységek jelentik az építőköveit.

Ez a modell egyenlőtlen-ellenes, de nem a tulajdonnélküliek egyenlőségét akarja. A tulajdonlásnak ez a módja inkább a gondnokiás fogalmába tartozik. Ebben a szemléletben a tulajdon arra szolgál, hogy a saját élet fenntartásához szükségesek mellett, mások számára is hasonló életfeltételeket biztosítsanak általa, gondolva a jövő generációkra

is. Míg a magántulajdon önzővé, a tulajdonnéküliség felelőtlené, a gondnokság felelőssé tesz. De nem is egyenlősít hoz létre! Nem uniformizál sem a termelés struktúrájában, sem a felhasználás módjában. Piciben léteznek többé-kevésbé ezeknek az elveknek az alapján álló példák. Ilyen a hutteri testvérek példája, akikkel most már többéves kapcsolatunk van. Egyes elemei a közösségi modellre épülő társadalomnak a mi közösségeinkben is fellelhetők. Folytatnunk kellene. Fokozatosan, a mi számunkra optimálisnak látszó végén fogva hozzá a dologhoz.

Közösségeinken időről-időre kommuna-alapítási láz fut végig. Bizonyára ezek vagy ezekhez hasonló gondolatok inspirálják. Nem vagyok ellene, ha vállalkozó testvérek akadnak, hogy valóra is váltsák terveiket. Szorítok nekik, hogy sikerüljön. Nekem azonban, s egyelőre talán többségünknek ma még nem vonzó a kommunában élés gondolata. Miért? Az ennyire szoros kötelékekben való együttélés szükségszerűen számtalan korlátot kell, hogy állítson tagjai elé, amelyekhez azoknak hozzá kell nyírniuk egyéniségüket. Nem látom be, hogy a személyiséget nagymértékben korlátozó és megnyirbáló kommuna lenne a közösségi modell megteremtésének egyetlen útja. Szívesen részt vennék azonban kolónia létrehozásában. Vállalkoznék rá, hogy közösen megállapított, nem a létminimumszámításokból kölcsönzött (az ugyanis a jelenlegi jövedelem körül van) létminimumra rendezzem be életvitelemet.

Kézfogás Konferencia előadása, 1993.

GYOMBOLAI MÁRTON

VERSEK

ÚJRA KÜLDESZ

(Lelkigyakorlat után)

Új útra küldesz, Uram, engem,
 Testvér szavaktól gazdagabban,
 Testvér szívektől melegebben. Uram, szolgál most
 csak azt kéri,
 Hogy az maradjon benne a régi,
 Ami Tőled van, ami égi!
 Viharban, csöndben, napsugárban,
 A madártrillák himnuszában, Csikorgó, ordas, rideg
 télben,
 Minden kinyújtott emberkézben:
 Add, hogy mindig a kezed lássam!
 Segíts hát menni, szólni, tenni, Roskadva nálad
 megpihenni.

Te légy indító, friss reményem,
 Szeresd velem kicsi népem,
 S kiért naponta neved áldom,
 Hű társul úgy add drága párom,
 Hogy az maradjon bennünk régi,
 Ami Tőled van: ami égi!

1978.

AZ ÉN HITEM

Letűnt korok dogmakincse
 Rideg nekem és idegen.
 Az én hitem a Lélek írja
 Mélyen, belül a szívemen.
 A gyökerét még anyám adta,
 Mint lüktető vén szívet,
 Első, gagyogó imádságra
 Ó tette össze kezemet.
 Hitoktatott az életével,
 S tudtam, az Isten: Szeretet...
 Hiszen anyám is Tőle kapta
 A rám árasztott meleget.
 S mire a kezem elengedte,
 Már párom volt a drága társ
 Együtt kutattuk lelkesedve
 Mi az Út, Élet, Hívás.
 Az örömhírré rátalálva
 Ízeltük minden mondatát.
 Egységes, tiszta, szent Egészként
 Az életünket járta át.
 Atya jósága, Lelke lángja,
 A mindentadás szelleme,
 Tártkarú Krisztus a kereszten:
 A sorsközösség Istene.
 Egy drága célért éltet adni
 - Mások is tették ezren -,
 De harmadnapra feltámadni:
 Csak ez a végső győzelem!
 Ettől csorbul a Sátán kardja,
 Bukik végsőt a gyűlölet.
 Így válik úrrá a halálon
 A győzhetetlen Szeretet!
 Fényvivő, gazdag, büszke elmék
 Rostálgathatják szabadon...
 Bennem az Ige égi templom,
 És egy tégláját sem adom!
 Mert minden téglá egy ióta,
 Mely támasztja az életem.
 Hiszem: Hitem a Lélek írja
 Mélyen, belül a szívemen.

1982.

X-X-X-X